

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

2003

Utgiven i Helsingfors den 19 december 2003

Nr 1086

INNEHÅLL

Nr		Sidan
1086	Samisk språklag	3735
1086	Samisk språklag (Översättning till enaresamiska)	3743
1086	Samisk språklag (Översättning till nordsamiska)	3750
1086	Samisk språklag (Översättning till skoltsamiska)	3758

Nr 1086

Samisk språklag

Given i Helsingfors den 15 december 2003

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Syftet med lagen

Syftet med denna lag är att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för samerna att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.

I lagen föreskrivs om samernas rätt att använda sitt eget språk hos domstolar och andra myndigheter samt om det allmännas skyldighet att tillgodose och främja samernas språkliga rättigheter.

Målet är att samernas rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att samernas språkliga rättigheter förverkligas utan att de särskilt behöver begära det.

2 §

Lagens tillämpningsområde

De myndigheter som denna lag tillämpas på är

RP 46/2003
GrUB 4/2003
RSv 70/2003

1) de kommunala organen i Enare, Enontekis, Sodankylä och Utsjoki kommuner samt organen i sådana samkommuner till vilka någon av dessa kommuner hör,

2) de domstolar och myndigheter inom den statliga distrikts- och lokalförvaltningen vilkas ämbetsdistrikt helt eller delvis omfattar de ovan nämnda kommunerna,

3) länsstyrelsen i Lapplands län och organ som är verksamma vid den,

4) sametinget, samedelegationen samt byastämmor som avses i 42 § skollagen (253/1995),

5) justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman,

6) konsumentombudsmannen och konsumentklagonämnden, jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden, dataombudsmannen och datasekretessnämnden samt minoritetsombudsmannen,

7) Folkpensionsanstalten och lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, samt

8) statliga förvaltningsmyndigheter, när de som besvärmyndigheter behandlar ärenden som har inletts hos ovan nämnda förvaltningsmyndigheter.

Denna lag skall iakttas också vid behandlingen av förvaltningsärenden enligt rensköt-

sellagen (848/1990) och renskötsel­förordningen (883/1990) hos sådana statliga myndigheter och i de renbeteslag vilkas ämbetsdistrikt eller verksamhetsområde helt eller delvis omfattar samernas hembygdsområde, samt i Renbeteslagsföreningen.

I 17 och 18 § föreskrivs om lagens tillämpning på affärsverk och bolag samt på enskilda och i 30 § om lagens tillämpning på kyrkliga myndigheter.

De specialbestämmelser som skall tillämpas inom samernas hembygdsområde finns i 3 kap.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *samiska* enaresamiska, nordsamiska eller skoltsamiska beroende på vilken språkvarietet som används eller den huvudsakliga målgruppen i fråga,

2) *same* en same enligt 3 § sametingslagen (974/1995),

3) *samernas hembygdsområde* samernas hembygdsområde enligt 4 § sametingslagen, samt

4) *myndigheter* de domstolar och andra myndigheter som avses i 2 § 1 och 2 mom. samt renbeteslag och Renbeteslagsföreningen.

2 kap.

Språkliga rättigheter

4 §

Samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna

En same har rätt att i egen sak eller i ett ärende där han eller hon hörs använda samiska hos de myndigheter som avses i denna lag.

En myndighet får inte begränsa eller vägra beakta de språkliga rättigheter som följer av denna lag på den grund att en same även kan något annat språk, såsom finska eller svenska.

5 §

Juridiska personers språkliga rättigheter hos myndigheterna

Sammanslutningar och stiftelser vilkas protokollsspråk är samiska har rätt att använda sitt protokollsspråk hos myndigheterna, med iakttagande i tillämpliga delar av det som i 4 § bestäms om samers rätt att använda samiska.

En läroinrättning vars undervisningsspråk är samiska har rätt att använda samiska i enlighet med 1 mom.

6 §

Samiskan i representativa organ

De samiska medlemmarna i Enare, Enontekis, Sodankylä och Utsjoki kommuners organ har rätt att använda samiska vid sammanträden och i skriftliga yttranden till protokollet. Detsamma gäller de samiska medlemmarna i statliga nämnder, kommittéer, arbetsgrupper och andra liknande kollegiala organ inom samernas hembygdsområde, och även utanför hembygdsområdet när organet behandlar ärenden som särskilt gäller samerna. De samer som deltar i Renbetes­lagsföreningens eller dess styrelses sammanträden har på motsvarande sätt rätt att använda samiska vid sammanträdena.

Vid behov skall tolkning ordnas vid de sammanträden som avses i denna paragraf.

7 §

Rätten att anmäla samiska som modersmål i befolkningsdatasystemet

En same som enligt lagen om hemkommun (201/1994) har hemkommun i Finland har rätt att anmäla samiska som sitt modersmål för registrering i befolkningsdatasystemet.

8 §

Myndigheternas information

Information som myndigheter riktar till allmänheten skall också ges på samiska.

Myndigheternas meddelanden, kungörelser, anslag och annan information till allmänheten samt skyltar och för allmänheten avsedda blanketter med ifyllnadsanvisningar skall inom samernas hembygdsområde avfattas och ges också på samiska.

Kungörelser och tillkännagivanden i ärenden som gäller enskildas rättigheter och som utfärdas av en tingsrätt, en domare, ett häradssämbete eller dess avdelning eller ett härads fristående ämbetsverk eller på tjänstens vägnar av en tjänsteman vid dessa myndigheter kan dock enligt prövning ges enbart på finska, om användningen av samiska är uppenbart onödig.

Andra statliga myndigheter än de som avses i 2 § 1 och 2 mom. skall avfatta och ge ovan i 1 mom. avsedda meddelanden, kungörelser, anslag och information samt blanketter med ifyllnadsanvisningar också på samiska, när saken huvudsakligen gäller samerna eller det annars finns särskilda skäl till det.

Meddelandekort för val och folkomröstningar upprättas inte på samiska, med undantag för sådana meddelanden på kort som avses i 24 § sametingslagen.

9 §

Lagar och andra författningar samt lagförslag och betänkanden

Lagar och andra författningar, fördrag samt andra liknande handlingar och tillkännagivanden som skall publiceras i Finlands författningssamling och som särskilt gäller samerna, publiceras även i översättning till samiska när statsrådet eller ministeriet i fråga så beslutar. Detsamma gäller föreskrifter, anvisningar, beslut och tillkännagivanden som publiceras i ministeriernas och andra statliga myndigheters föreskriftssamlingar.

Lagförslag och betänkanden eller sammandrag av dem som utarbetats vid ministerier eller av statliga kommittéer, arbetsgrupper eller liknande organ, och som skall offentliggöras, publiceras även på samiska när ministeriet så beslutar, om de särskilt gäller samerna eller det annars finns särskilda skäl till det.

10 §

Samiska som arbetspråk hos myndigheter

En myndighet vars verksamhet enbart hänförs till samerna kan vid sidan av finska använda samiska som arbetspråk.

3 kap.

Bestämmelser som tillämpas inom samernas hembygdsområde

11 §

Särskilda skyldigheter

De myndigheter som avses i 2 § 1 mom. skall i de ämbetsverk och andra enheter som är belägna inom samernas hembygdsområde dessutom iaktta vad som bestäms i 12—16 §.

12 §

Rätten att använda samiska hos myndigheter

Samer har rätt att i kontakt med myndigheterna efter eget val använda finska eller samiska. Bestämmelser om rätten att använda svenska finns i språklagen (423/2003).

Denna rättighet har samer också utanför samernas hembygdsområde hos statliga myndigheter när dessa i egenskap av besvärsmyndigheter behandlar ärenden som har inletts hos myndigheterna inom hembygdsområdet.

13 §

Rätten att få expeditioner och andra handlingar på samiska

En stämningsansökan, en dom, ett beslut, ett protokoll eller någon annan handling skall på begäran ges en samisk part på samiska till den del saken gäller partens rätt, fördel eller skyldighet, utom då det är fråga om en handling som uppenbart inte påverkar avgörandet i saken. Om en samisk part har använt samiska vid sina muntliga eller skriftliga kontakter med den myndighet som behandlar ett ärende, skall expeditionen i motsvarande

omfattning och under motsvarande förutsättningar ges på samiska utan särskild begäran.

När det finns flera parter och de inte är eniga om att använda samiska skall dock endast en officiell samiskspråkig översättning av expeditionen ges.

14 §

Kunskaper i samiska och behörighetsvillkor

När en myndighet anställer personal skall den förvissa sig om att personalen vid varje ämbetsverk och annan enhet kan betjäna kunderna också på samiska. Myndigheten skall vidare genom att ordna utbildning eller genom andra åtgärder se till att personalen har sådana kunskaper i samiska som skötseln av myndighetens uppgifter kräver.

Kunskaper i samiska kan fastställas som behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för statsanställda genom lag eller med stöd av lag genom förordning av statsrådet eller det behöriga ministeriet, samt för kommunalt anställda i den ordning som anges i kommunallagen (365/1995), om det inte genom lag eller med stöd av lag föreskrivs om sådant behörighetsvillkor. Kunskaper i samiska är särskilt meriterande även om sådana kunskaper inte nämns i behörighetsvillkoren för en tjänst eller befattning eller för ett uppdrag.

Angående behörighetsvillkor som gäller kunskaper i samiska gäller lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003). Kunskaper i samiska skall visas genom sådan språkexamen som avses i lagen om allmänna språkexamina (668/1994), genom språkprov i samband med studier eller genom högskolestudier.

15 §

Myndigheternas skyldighet att använda samiska

I meddelanden, kallelser och brev till parter, eller till den som enligt lag skall underrättas om ett ärende som har inletts eller skall inledas, skall en myndighet, oberoende av det språk som ärendet behandlas på, använda mottagarens eget språk, om myndigheten vet vilket det är eller utan oskäligt

besvär kan ta reda på det, eller använda både finska och samiska.

Myndigheten skall utan särskild begäran använda samiska när den svarar någon som skriftligen kontaktat myndigheten på samiska.

Myndigheterna skall också i övrigt i sin verksamhet främja användningen av samiska.

16 §

Användning av samiska i kommunala handlingar

I en kommun där de samiskspråkigas andel av kommunens befolkning den första dagen föregående år har varit större än en tredjedel skall de kommunala organen använda också samiska i protokoll och andra handlingar som inte skall ges till enskilda parter och som är av allmän betydelse. Också i andra kommuner skall de kommunala organen i den omfattning de prövar lämpligt använda samiska i sådana handlingar.

17 §

Affärsverk och statligt eller kommunalt ägda bolag

Statliga affärsverk samt sådana tjänsteproducerande bolag där staten eller en eller flera i 2 § 1 mom. 1 punkten nämnda kommuner har bestämmanderätt skall inom samernas hembygdsområde ge sådan språklig service som förutsätts i denna lag och informera allmänheten också på samiska i den omfattning det behövs med tanke på verksamhetens art och saksammanhanget och på ett sätt som enligt en helhetsbedömning inte kan anses oskäligt för affärsverket eller bolaget. När statliga affärsverk sköter myndighetsuppgifter skall på dem tillämpas det som i denna lag sägs om myndigheter.

18 §

Enskildas skyldighet att ge språklig service

När en offentlig förvaltningsuppgift genom lag eller med stöd av lag hör till en enskild,

gäller för denne i uppdraget inom samernas hembygdsområde det som i denna lag sägs om myndigheter. Om en sådan uppgift på samernas hembygdsområde uppdras åt en enskild med stöd av ett beslut eller någon annan åtgärd av en myndighet eller ett avtal mellan myndigheten och den enskilde, skall myndigheten försäkra sig om att den enskilde i uppdraget ger sådan språklig service som förutsätts i denna lag. Myndigheten skall försäkra sig om detta också när den anförtror en enskild någon annan uppgift på samernas hembygdsområde än en offentlig förvaltningsuppgift, om detta är nödvändigt för att upprätthålla den servicenivå som lagen förutsätter.

4 kap.

Rätt till tolkning och översättning

19 §

Rätt till tolkning

När samiska med stöd av denna lag används vid muntlig behandling av ett ärende skall myndigheten försöka se till att ärendet handläggs av en anställd som kan samiska. Finns det inte hos myndigheten någon sådan samisktalande anställd som kan handlägga ärendet, skall myndigheten ordna avgiftsfri tolkning, om den inte själv sköter tolkningen.

20 §

Rätt att få översättningar av expeditioner och andra handlingar

Har i ett förvaltningsärende, en förvaltningsprocess eller ett brottmål en stämningsansökan, en dom, ett beslut, ett protokoll eller någon annan handling skrivits på finska eller svenska, skall myndigheten på begäran ge en samisk part en avgiftsfri officiell översättning till samiska av denna handling till den del den gäller partens rätt, fördel eller skyldighet, utom i det fall att det är fråga om en handling som uppenbart inte har någon betydelse för ärendets avgörande. Översättningen skall fogas till expeditionen eller handlingen i fråga.

Om det framgår att det finns ett översättningsfel i en officiell översättning skall

myndigheten rätta det, om detta inte är uppenbart onödigt. Den samiska parten skall då utan avgift ges en rättad expedition.

21 §

Rätt att få en översättning från byrån för samiska språket

En myndighet som enligt denna lag skall ge en översättning till samiska av en expedition eller utfärda en expedition på samiska, har rätt att få en översättning från byrån för samiska språket, om översättningen inte kan skaffas på något annat lämpligt sätt. På motsvarande sätt har myndigheten rätt att från byrån få en översättning till finska av en handling som lämnats in till myndigheten på samiska.

22 §

Ansvaret för kostnaderna för översättning och tolkning

Om en statlig myndighet skall utfärda eller lämna en part en expedition eller handling på samiska eller i översättning till samiska eller ordna tolkning, skall staten svara för de kostnader som upprättandet av expeditionen på samiska eller översättningen eller tolkningen medför.

Kommunen, samkommunen eller stiftet eller församlingen skall svara för kostnaderna för tolkning samt för upprättande eller översättning av expeditioner och handlingar enligt 4—6, 12, 13, 15, 16 och 30 §.

23 §

Översättningar som kunden bekostar

Är en handling som har lämnats in till en statlig eller kommunal myndighet eller till en myndighet i en samkommun eller till en kyrklig myndighet skriven på samiska trots att kunden inte har rätt att använda samiska hos myndigheten, skall myndigheten, efter att ha hört kunden, på dennes bekostnad skaffa en översättning av handlingen till det språk som myndigheten använder.

5 kap.

Åtgärder som främjar språkliga rättigheter

24 §

Myndigheternas skyldighet att förverkliga språkliga rättigheter

Myndigheterna skall i sin verksamhet självant se till att de språkliga rättigheter som säkerställs i denna lag förverkligas i praktiken. De skall utåt visa att de betjänar allmänheten även på samiska.

Myndigheterna har rätt att ge bättre språklig service än vad denna lag förutsätter.

25 §

Tjänstledighet med lön och befrielse från arbetet för studier i samiska

En tjänsteman hos en sådan i 2 § 1 mom. avsedd statlig myndighet vars ämbetsdistrikt i sin helhet ligger inom samernas hembygdsområde har, om tjänsteförhållandet till myndigheten har varat i minst ett år, rätt att få tjänstledighet med lön för att skaffa sådana kunskaper i samiska som han eller hon behöver för skötseln av sina tjänsteuppgifter. En arbetstagare hos en sådan myndighet har i samma syfte och under motsvarande förutsättningar rätt att få befrielse från arbetet.

Den som är anställd hos en i 2 § 1 mom. avsedd kommun eller samkommun eller hos en i 2 § 1 mom. 2 och 3 punkten avsedd statlig myndighet vars ämbetsdistrikt delvis ligger inom samernas hembygdsområde, samt den som hör till personalen vid Renbeteslagsföreningen kan beviljas tjänstledighet med lön eller befrielse från arbetet för att skaffa sådana kunskaper i samiska som han eller hon behöver för skötseln av sina tjänsteuppgifter, om anställningen hos ovan avsedda arbetsgivare har varat i minst ett år. Genom förordning av statsrådet kan andra villkor fastställas för tjänstledighet eller befrielse från arbetet.

Som villkor för beslut om tjänstledighet eller befrielse från arbetet kan ställas att den anställda ingår ett skriftligt avtal med myndigheten om att han eller hon efter tjänstledigheten eller befrielsen från arbetet arbetar i

myndighetens tjänst inom samernas hembygdsområde under en viss tid som inte får vara längre än ett år. Avtalet kan innehålla ett villkor om avtalsvite, som får vara högst beloppet av de direkta kostnaderna för språkutbildningen, och som den anställda skall betala till myndigheten om han eller hon under den avtalade tiden säger upp sig eller sägs upp av orsaker som beror på den anställda, med undantag av sjukdom.

26 §

Byrån för samiska språket

För översättning till och från samiska och andra uppgifter enligt denna lag finns vid sametinget en byrå för samiska språket, som skall vara belägen inom samernas hembygdsområde.

Närmare bestämmelser om byrån för samiska språket utfärdas genom förordning av statsrådet.

27 §

Biträden för samiskspråkiga

Vid länsstyrelsen i Lapplands län och vid en statlig myndighet inom distrikts- och lokalförvaltningen inom samernas hembygdsområde kan det finnas ett biträde för samiskspråkiga. Bitrådets tjänster är avgiftsfria för kunden.

28 §

Tillsyn och uppföljning

Varje myndighet skall inom sitt verksamhetsområde övervaka att denna lag följs.

Sametinget följer tillämpningen av denna lag och kan ge rekommendationer i frågor som gäller språklagstiftningen samt ta initiativ för att rätta till konstaterade brister.

29 §

Berättelse

Byrån för samiska språket skall varje valperiod tillsammans med det av sametinget tillsatta samiska språkrådet lämna sametinget

en berättelse om tillämpningen av lagstiftningen om det samiska språket och om hur de språkliga rättigheterna tillgodosetts och språkförhållandena utvecklats, i enlighet med vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Bestämmelser om den berättelse som statsrådet lämnar angående tillämpningen av språklagstiftningen finns i språklagen.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

30 §

Kyrkliga myndigheter

Vad som i denna lag föreskrivs om användningen av samiska hos statliga myndigheter skall även tillämpas på det språk som parterna använder och språket i expeditioner och andra handlingar i domkapitlet i Uleåborgs stift och de pastorsexpeditioner, vilkas verksamhetsområde helt eller delvis omfattar samernas hembygdsområde, om inte ärendet är av sådan natur att det enligt kyrkolagen (1054/1993) skall anses höra till kyrkans egna angelägenheter, samt i Uleåborgs stifts kansli inom ortodoxa kyrkosamfundet.

Bestämmelserna i 1, 4, 5, 8, 20 och 24 § gäller på motsvarande sätt den evangelisk-lutherska kyrkans församlingar i Enare, Enontekis, Utsjoki och Sodankylä, om inte ärendet är av sådan natur att det enligt kyrkolagen skall anses höra till kyrkans egna angelägenheter, samt Lapplands församling inom ortodoxa kyrkosamfundet.

31 §

Statens ekonomiska ansvar

I statsbudgeten skall tas in ett anslag för statsunderstöd till kommunerna, församlingarna, renbeteslagen inom samernas hembygdsområde samt till sådana enskilda som avses i 18 § för täckande av de särskilda merkostnader som tillämpningen av denna lag medför.

32 §

Samiskans ställning inom vissa förvaltningsområden

Särskilda bestämmelser finns om samernas rätt att få grundskoleundervisning och annan undervisning på sitt modersmål, undervisningen i samiska samt samiska som undervisningsspråk, läroämne och examensspråk.

Bestämmelser om samernas rätt att få barndagvård på sitt modersmål finns i lagen om barndagvård (36/1973).

De myndigheter som avses i 2 § 1 mom. skall iakta bestämmelserna i denna lag när de tillämpar lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) och lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000).

33 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

34 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004 och genom den upphävs lagen den 8 mars 1991 om användning av samiska hos myndigheter (516/1991) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Denna lag publiceras i Finlands författningssamling även i översättning till enaresamiska, nordsamiska och skoltsamiska.

35 §

Övergångsbestämmelser

Om det i andra lagar eller förordningar

hänvisas till den lag om användning av samiska hos myndigheter som upphävs genom denna lag, skall hänvisningarna efter lagens ikraftträdande anses innebära en hänvisning till denna lag.

På ärenden som inletts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet, om inte myndigheten med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer något annat.

Helsingfors den 15 december 2003

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Johannes Koskinen*

Sämikielâ laahâ

Adelum Helsingist 15 peeivi juovlâmáánu 2003

Ovdâskode miärdâs miäldâsávt asâttuvvoo:

1 loho

Almolâš njuolgâdusah

1 §

Laavâ ulme

Taan laavâ ulmen lii turvâstid vuáduulaavâst asâttum sämmilij vuoigâdvuodâ toollâd já ovdedid jieijâs kielâ já kulttuur.

Taan laavâst asâttuvvoo sämmilij vuoigâdvuodâst kevttid jieijâs kielâ tuámustoo- list já eres virgeomâhist sehe almos vääldi kenigâsvuodâin olâšuttid já ovdedid sämmilij kielâlâš vuoigâdvuodâid.

Mittomeerrin lii, et sämmilij vuoigâdvuotâ vuoigâlâš riehtijoton já šiev haldâttâhân tähi- duvvo kielâst huolâthännâá já et sämmilij kielâlâš vuoigâdvuodâh olâšuttojeh nuuvt, et toid ij taarbâš sierâ avžuuttid.

2 §

Laavâ heiviittensyergi

Virgeomâheh, moid taat laahâ heiviittuv- voo, láá:

1) Iänuduv, Aanaar, Suädigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorgaaneh sehe tagarij kieldâovtâstumij toimâoirdaaneh, moin mii- nii täin kieldâin lii jesânin;

2) toh tuámustoo- vliih já staatâ pirradâh- já páihâlâšhaldâttuv virgeomâheh, moi virge- vijdodâhân ovdiibeln mainâšum kieldâh ollâsávt teikkâ uásild kuleh;

3) Säämi läänihaldâttâs já ton ohtâvuodâst tuáimee toimâorgaaneh;

4) sämitigge, sämmilâšašij rádadállâmkod- de já nuorttâlâšlaavâ (253/1995) 42 §:st uáivildum sijdâčuákkim;

5) staatâräädi vuoigâdvuodâkansler já ovdâskode vuoigâdvuodâäššialmai;

6) kulâtteijeeäššialmai já kulâtteijeevâidim- lävdikodde, täsiárvuváldâlâš ja täsiárvulâvdi- kodde, tiätusyejiváldâlâš já tiätusyejilâvdi- kodde sehe ucceeblohováldâlâš;

7) Aalmugâlâttâslájádâs já eennâm- tuáluirâtteijei iälâttâhlájádâs; sehe

8) toh staatâ haldâttâhvirgeomâheh, moh muttemocovirgeomâhin kiedâvušeh ovdii- beln mainâšum haldâttâhvirgeomâhijn joton puáttám aášijd.

Taam laavâ kalga nuávdittid meiddei puásuituálulaavâ (848/1990) já puásuituálu- asâttâs (883/1990) miäldâsij haldâttâhašij kiedâvušmist toin staatâ virgeomâhijn já palgâsijn, moi virge- teikkâ toimâvijdodâhân sämikuávlv ubbân teikkâ uásild kulâ, sehe Palgâsij ovtâstusâst.

Laavâ heivitmist finnodâhlájádâssáid já finnodâhservijd sehe ovtâskâssáid asâttuvvoo 17 já 18 §:st sehe kirholijd virgeomâháid 30 §:st.

Sierânâsnjuolgâdusah moh heiviittuvvo- jeh sämikuávlvust láá laavâ 3 lovvoost.

3 §

Miäruštâlmeh

Taan laavâst uáivilduvvoo:

1) *sämikielâin* anarâškielâ, nuorttâlâškielâ teikkâ orjâlâškielâ kevttum kielâ teikkâ válduášálii čuásâttâhjuávhu miel;

2) *sämmiláin* sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 3 §:st uáivildum sämmiláš;

3) *sámikuávloin* sämitiggeest adelum laavâ 4 §:st uáivildum sámikuávlv; sehe

4) *virgeomâháin* 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum tuámustoovlih já eres virgeomâheh já palgâseh sehe Palgâsij ovtâstus.

2 loho

Kielâlâš vuoigâdvuodah

4 §

Sämmilii vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ virgeomâhijn

Sämmiliist lii vuoigâdvuotâ jieijâs ääšist teikkâ ääšist, mast sun lii kuullâmnáál, kevtiid taam laavâst uáivildum virgeomâhist sámikielâ.

Virgeomâh ij uážu raijid teikkâ pietâlâid olâšutmist taam laavâst asâttum kielâlâš vuoigâdvuodâid toin aggáin, et sämmiláš máttá meiddei eres kielâ, tegu suomâkielâ teikkâ ruotâkielâ.

5 §

Vuoigâdvuotâjiegânâs kielâlâš vuoigâdvuodah virgeomâhijn

Siärvušist já vuáhdususâst, mon pevdikirjekielâ lii sámikielâ, lii vuoigâdvuotâ virgeomâhijn ášástâldijn kevtiid pevdikirjekielâs hiäivulâš oosijn nuuvt, maht 4 §:st asâttuvoo sämmilii vuoigâdvuodâst kevtiid sámikielâ.

Oppälájádâsâst, mon máttááttâskielâ lii sámikielâ, lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ nuuvt tegu 1 momentâst asâttuvoo.

6 §

Sámikielâ kevttim ovdâstiámâlâš toimâorganâin

Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorganij sämmilášjesânijn lii vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ čuákkimijn

sehe pevdikiirján lohtum kirjâlâš čialkkámušâin. Siämmáš kuáská statâlâš lãvdikudij, komiteai, pargojuávhui já toi västideijee maangájeessânâlâš toimâorganij sämmilášjesânijd sámikuávlust, já eromášávt sämmilijd kyeskee aášijd ton ulguubeln-uv. Palgâsij ovtâstus já ton stiivrâ čuákkimân uásálistee sämmiliist lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevtiid čuákkimist sámikielâ.

Taan ceehist ovdiibeln uáivildum čuákkimijn kalga táárbumielâ ornid tulkkum.

7 §

Vuoigâdvuotâalmottiid sámikielâ eenikiellân viehädâhtiätuvuáhádâhân

Sämmiliist, kiäst lii Suomâst päikki-kielâlaavâst (201/1994) uáivildum päikki-kielâ, lii vuoigâdvuotâ almottiid viehädâhtiätuvuáhádâhân vuorkkimnáál eenikiellân sámikielâ.

8 §

Virgeomâhij tiedettem

Virgeomâheh kalgeh aalmugân čujottum tiedetmist kevtiid meiddei sámikielâ.

Virgeomâhij almottâsah, kulluuttâsah já julgâpiejâmeh sehe eres aalmugân uáivildum tiädättâsah sehe uápâstuvah já aalmug kiävtun uáivildum luámáttuvah tevdimravvuidiskijn kalgeh sámikuávlust rahtud já adelud meiddei sámikielâin.

Keerrivrievti, tuámmár, kihlekodevirgâduv teikkâ ton uásâduv teikkâ kihlekode sierânâs virgâduv teikkâ toi virgeulmuu virge peelest adelum kulluuttâsah já tiätunaddelmeh ovtâskâs ulmuu vuoigâdvuotân kyeskee aášijn pyehtih kuittâg adelud kuorâttállâm mielâ tuše suomâkielân, jis lii čielgâs, et sámikielâ kevttimân ij lah tárbu.

Eres ko 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum staatâ virgeomâhijn kalgeh 1 momentâst uáivildum almottâsah, kulluuttâsah, julgâpiejâmeh já tiädättâsah sehe luámáttuvah tevdimravvuidiskijn rahtud já adelud meiddei sámikielâin talle, ko toh iänáázin kyeskih sämmilijd teikkâ talle, ko toos mudoi lii mii-eromáš suujâid.

Vaaljái já aalmugjienâstmij almottâskoor-
tah iä rahtuu sâmiikielân, eereeb sâmitiggeest
adelum laavâ 24 §:st uáivildum almottâs-
koortâid.

9 §

*Laavah já eres asâttâsah, sehe asâttâsiäv-
tuttâsah já smiättâmušah*

Eromâšávt sâmmilijd kyeskee laavah já
eres asâttâsah sehe staatâsopâmušah já eres
Suomâ asâttâsčuágálduv äššikirjeh já tiät-
tunaddelmeh olgosadeluvvojeh meiddei sâ-
mikielâlâš jurgálussân, ko staatâräädi teikkâ
äššioomâh ministeriö nuuvt meerrid.
Siämmâš äšši kuáská ministeriö teikkâ staatâ
eres miärádâsâid, ravvuud, meerridmijd já
tiädättâsâid, moh adeluvvojeh olgos virge-
oomâh miärádâsčuágálduvâst.

Ministeriöst teikkâ staatâ komiteast, pargo-
juávhust teikkâ toid verdiddettee toimâor-
gaanâin valmâštállum já olgosadeluđ aigum
lahâiävtuttâsah já smiättâmušah teikkâ toi
čuákânkiasuh olgosadeluvvojeh ministeriö
miärádâs miel meiddei sâmiikielân talle, ko
toh kyeskih eromâšávt sâmmilijd teikkâ talle,
ko toos mudoi lii eromâš suijâ.

10 §

Sâmiikielâ kevttim virgeoomâh pargokiellân

Virgeoomâh, mon toimâm čuácá tuše
sâmmilâid, puáhtá kevttid pargokiellânis sâ-
mikielâ suomâkielâ paaldâst.

3 loho

Sâmikuávlust heiviittettee njuolgâdusah

11 §

Eromâš kenigâsvuodâh

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum vir-
geomâheh kalgeh sâmikuávluvu virgâduvâin já
eres toimâpaaihijn nuávdittid ton lasseen, mii
12—16 §:st asâttuvvoo.

12 §

Vuoigâdvuotâ kevttid sâmiikielâ virgeomâhijn

Sâmmiliist lii vuoigâdvuotâ kevttid valjii-
mis miel suomâkielâ teikkâ sâmiikielâ vir-
geomâhijn äšástâldijn. Vuoigâdvuodâst kevt-
tid ruotâkielâ asâttuvvoo kielâlaavâst
(423/2003).

Siämmâš vuoigâdvuotâ lii sâmmiliist sâmi-
kuávluvu ulguubeln-uv staatâ virgeomâhijn tal-
le, ko toh muttemocovirgeomâhin kiedâvu-
šeh päikkikuávluvu virgeomâhist joton puáttâm
aasijd.

13 §

*Vuoigâdvuotâ finniđ toimâttâskirje teikkâ
eres äššikirje sâmiikielân*

Sâmmilâš äššiuásâlâžân kalga pivdemist
adeluđ äšâskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs,
pevdikirje teikkâ eres äššikirje sâmiikielân toi
oosij ko äšši kuáská suu vuoigâdvuodâ,
oovdâ teikkâ kenigâsvuodâ, eereeb jis lii
koččâmuš äššikirjeest, mii ij vaaiikut ääši
raadhâšmán. Jis sâmmilâš äššiuásâlâš lii
kiävttâm kirjâlâvt teikkâ njálmâlâvt sâmi-
kielâ ohtâvuodâ vâldidijn ääši kiedâvuššee
virgeomâhân, kalga sâmiikielâlâš toimâttâs-
kirje siämmâá vijdáht já siämmâálágán iäv-
tuigijn adeluđ nuuvt, et tom ij taarbâš sierâ
pived.

Toimâttâskirjeest kalga kuittâg adeluđ tuše
virgâlâš sâmiikielâlâš jurgáluv, jis äššiuásáliih
lâá mangâ, iäge sij lah oovtâmielâliih sâmi-
kielâ kevttimist.

14 §

*Sâmiikielâ táidu já toos kyeskee
tohâlâšvuodâvátâmusah*

Virgeoomâh kalga pargovievâ palvâlusân
vâldidijn anneeđ huolâ tast, et ton pargoviehâ
jieškote-uv virgâduvâst teikkâ eres toimâ-
pâihist puáhtá palvâlid äššigâššâid meiddei
sâmiikielân. Virgeoomâh kalga meiddei škov-
liittâs orniimâin teikkâ eres koččâmâšân
puáttee toimâigijn anneeđ huolâ tast, et par-
govievâst lii virgeoomâh pargoi vátâmušâi
tevdee sâmiikielâ máttu.

Sämikielâ máátu puáhtá asâttid kielâtaáidu kyeskee tohálâšvuodâvátámuššân staatâ virgeomâhij pargoviehân lavvâin teikkâ laavâ vuáduld staatâräädi teikkâ áášánkullee ministeriö asâttássâin sehe kieldâlâš virgeomâhij pargoviehân kieldâlaavâ (365/1995) miäldâsâš oornigist, jis tággáár tohálâšvuodâvátámuš ij lavvâin tâi laavâ vuáduld asâttuu. Sämikielâ mättim kiäččoo eromâš ánsun, teikkâ tot ij lah asâttum virge, toimâ teikkâ pargo tohálâšvuodâvátámuššân.

Sämikielâ máátu kyeskee tohálâšvuodâvátámušâin lii heiviittettee oosijn vyeimist, mii asâttuvvoo laavâst almosiärváduvâi pargojuávhust váttee kielâtaáidust (424/2003). Sämikielâ máátu oovdânpuáhtoo almos kielâutkosijn adelum laavâst (668/1994) uáivildum kielâiskosâin teikkâ oopâi ohtâvuodâst toohum kielâiskosâin teikkâ ollâškovlâupuin.

15 §

Virgeomâhij kenigâsvuotâ kevttid sämikielâ

Virgeomâheh kalgeh almottâsâin, povdii-mijn já kiirjijn, moh vuolgâttuvvojeh äššiuásálâžân teikkâ toos, kiäs laavâ miel kalga almottid ääšist, mii lii joodoost, teikkâ puátimin joton, kevttid ääši kiedâvuššâm-kielâst sorjohánáá vuástávaldee jieijâs kielâ, jis tot lii tiädust teikkâ čielgiimist, teikkâ kevttid sehe suomâkielâ já sämikielâ.

Virgeomâh kalga tom sierâ pivdehánnáá, kevttid sämikielâ västiddijn toos sämikielâin toimáttum kirjâlijd ohtâvuodâvâldimijd.

Virgeomâheh kalgeh toimâinis mudoi-uv ovdedid sämikielâ kevttim.

16 §

Sämikielâ kevttim kieldâ äššikiirjijn

Taggaar kieldâ, mast sämikielâlij uásus kieldâ aalmugist lii ovdebáá ive vuossámuu peeivi lamaš stuárráb ko ohtâ kuálmádâs, toimâorgaan kalga kevttid meiddei sämikielâ tagarijn pevdikiirjijn já eres äššikiirjijn, moh iä adeluu ovtâskâs äššiuásálâžân já moin lii almos merhâšume. Eres-uv kieldâ toimâorgaan kalga kevttid sämikielâ tágarijn äššikiirjijnis nuuvt vijdáht ko tobdâ táárbu.

17 §

Finnodâhljádâsah sehe staatâ teikkâ kieldâ omâstem finnodâhseervih

Staatâ finnodâhljádâs sehe taggaar palválus pyevtitteijee finnodâhservi, mast staatâst teikkâ oovtâ teikkâ maangâ 2 § 1 moomeent 1 saajeest uáivildum kieldâst lii meridemváldi, kalga sämikuávlust adelid taan laavâst vaattum kielâlâš palválusâid já tiedettid aalmugân meiddei sämikielân toomâ šlaajâ já äššiohtâvuodâ vaattâm vijdesvuodâin já vuovvijn, mon oleslâžžân árvuštâldijn ij pyevti anneed finnodâhljádâs teikkâ finnodâhseervi peelest hiäivuttemmin. Ko staatâ finnodâhljádâs tipšo virgeomâhpargo toos heiviittuvvoo, mii taan laavâst asâttuvvoo virgeomâhist.

18 §

Ovtâskâs kielâlâš palválemkenigâsvuotâ

Jis almos haldâttâhpargo lii lavvâin teikkâ laavâ vuáduld asâttum ovtâskâsân, tom kuáskâ pargo tipšodijn sämikuávlust tot, mii taan laavâst asâttuvvoo virgeomâhist. Jis tággáár pargo vuástávaldee sämikuávlust miärâšuvâ virgeomâh miärádâs teikkâ eres toomânpieijâm teikkâ virgeomâh já vuástávaldee koskâsâš sopâmuš vuáduld, kalga virgeomâh visásmittid, et pargo tipšodijn adeluvvoo taan laavâ miäldâsâš kielâlâš palválem. Taam kalga meiddei visásmittid talle ko virgeomâh addel eres ko almos haldâttâhpargo ovtâskâs tipšomân sämikuávlust, jis taan laavâ vaattâm palválemtääsi toollâm tom váátá.

4 loho

Vuoigâdvuotâ tulkkuumân já jurgâlmân

19 §

Vuoigâdvuotâ tulkkuumân

Ko taan laavâ ooleest kiävttoo ääši njálmâlâš kiedâvušmist sämikielâ, kalga ääši kiedâvuššâm viggâđ adeluđ sämikielâ táidusâš pargee pargon. Jis virgeomâhist ij

lah taggaar sãmikielâ táidusâš pargee, kote puávtáččij kiedâvuššâđ ääši, kalga virgeoomâh ornid nuuvtá tulkkum, jis sun jieš ij huolât tulkkuumist.

20 §

Vuoigâdvuotâ toimâttâskirje já eres äššikirje jurgâlmân

Jis haldâttâhääšist, haldâttâhlaavâkevttim-ääšist teikkâ rikosääšist ášâskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs, pevdikirje teikkâ eres äššikirje lii rahtum suomâkielân teikkâ ruotâkielân, kalga virgeoomâh adelid sãm- milâš äššiuásâlâžân suu pívdemist nuuvtá virgâlâš sãmikielâlâš jurgâlus tain äššikiirjijn ton uásild ko äšši kuáská suu vuoigâdvuodâ, oovdâ teikkâ kenigâsvuodâ, eereeb jis lii koččâmuš taggaar äššikirjeest, mii ij vaaikut ääši raadhâsmân. Jurgâlus kalga lohtud toimâttâskiirján teikkâ eres äššikiirján.

Jis virgâlâš jurgâlusâst lii jurgâlemfeilâ, kalga virgeoomâh tivvood tom, jis tivvoo ij lah čielgâsávt tárbuttem. Sãm- milâš äššiuásâlâžân kalga talle adelud tiivvum toimâttâskirje nuuvtá.

21 §

Vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sãmikielâ toimâttuvâst

Virgeomâhist, kote taan laavâ vuádul kalga adelid toimâttâskirjestis sãmikielâlâš jurgâlus teikkâ sãmikielâlâš toimâttâskirje, lii vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sãmikielâ toimâttuvâst, jis jurgâlus ij lah mudoi vuohâsávt finniimist. Siämmáánáálá lii virgeomâhist vuoigâdvuotâ finniđ toimâttuvâst suomâkielâlâš jurgâlus toos sãmikielân kuoddu äššikirjeest.

22 §

Ovdâsvástádâsvuotâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin

Jis staatâ virgeoomâh kalga adelid teikkâ toimâttid äššiuásâlâžân toimâttâskirje teikkâ äššikirje sãmikielân teikkâ sãmikielâlâš jurgâlussân teikkâ kalga kevttid tulkkum,

vástid staatâ sãmikielâlâš toimâttâskirje ráhtimist teikkâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin.

Kieldâ, kieldâovtâstume teikkâ pispekode teikkâ servikodde vástid 4—6, 12, 13, 15, 16 já 30 §:st uáivildum toimâttâs- teikkâ eres äššikirje ráhtimist teikkâ jurgâlmist sehe tulkkuumist šoddâm koloin.

23 §

Jurgâlus haahâm äššigâs kuástádâssáin

Jis staatâ, kieldâ teikkâ kieldâovtâstume virgeomâhân teikkâ kirholâš virgeomâhân lii kuoddu sãmikielâlâš äššikirje, veikkâ äššigâsâst ij lah vuoigâdvuotâ kevttid sãmikielâ ton virgeomâhist, kalga virgeoomâh táárbumielđ haahâđ äššigâs kuullâm maŋa suu kuástádâssáin äššikirjeest jurgâlus virgeomâhist kevttum kielân.

5 loho

Kielâlâš vuoigâdvuodâid ovdedeijee toimah

24 §

Virgeomâhij kenigâsvuotâ olâšuttid kielâlâš vuoigâdvuodâid

Virgeomâheh kalgeh toimâinis jiešrádálávt anneeđ huolâ tast, et taan laavâ turvim kielâlâš vuoigâdvuodah tuodâi olâšuveh. Tot kalga čäittid ulmuid et tot palvâl meiddei sãmikielân.

Virgeoomâh puáhtá adelid pyereeb-uv kielâlâš palvelus ko taan laavâst váttoo.

25 §

Páhlâlâš virgerijâvuotâ já luovvim pargoost sãmikielâ tááidü haahâm várás

Ovdiibeln 2 § 1 momentâst uáivildum staatâ taggaar virgeoomâh virgealmast, kiän virgeviđdodâh lii ollásávt sãmikuávlust, lii vuoigâdvuotâ, jis suu virgekoskâvuotâ taan virgeoomâh palvâlusâst lii pištâm ucemustáá

ive, finnid pálháláš virgerijjâvuodâ virgepargoidis hoittáámân taarbâšláš sâmikielâ tááidu uázžum várás. Tággáár virgeomâh pargest lii siämmái iävtuigijn vuoigâdvuotâ finnid rijjâvuodâ pargoost siämmáá uáivilân.

Ovdiibeln 2 § 1 momentâst uáivildum kieldâ teikkâ kieldâovtâstume já taggaar 2 § 1 moomeent 2 já 3 saajeest uáivildum staatâ virgeomâh pargei, mon virgeviđoduvâst uási lii sâmikuávlust, sehe Palgâsij ovtâstume pargojuávhun kullei puáhtá miedettid pálháláš virgerijjâvuodâ teikkâ pargoost luovvim virgepargoidis hoittáámân taarbâšláš sâmikielâ tááidu hahâmân, jis suu palvâlus-koskâvuotâ taan pargoadeleijee palvâlusâst lii pištâm ucemustáá ive. Staatârâädi asâttâssáin puáhtá asâttid eres virgerijjâvuodâ tai pargoost luovvim iävtuin.

Virgerijjâvuodâmiärädâs teikkâ pargoost luovvim kyeskee miärädâs iähtun puáhtá asâttid, et pargee taha virgeomâhâin kirjâláš sopâmuš tast, et sun parga virgeomâh palvâlusâst sâmikuávlust virgeluámu teikkâ pargoost luovvim maŋa tiätu ääigi, mii ij uážu lede kuhheeb ko ohtá ihe. Sopâmušân puáhtá valdud miärädâs tast, et pargee máksá virgeomâhân, jis sun sooppum ääigist ciálkká jieijâs luovâs teikkâ jis sun ciálkkoo luovâs suu jieijâs suujâ eereeb puácvuodâ keezild, enâmustáá njuolgist kielâškovliittâs keezild šoddâm koloi stuárusii sopâmušsááhu.

26 §

Sâmikielâ toimâttâh

Sâmikielâ jurgâlem já eres taan laavâst asâttum pargoj várás lii sâmitiggeest sâmikielâ toimâttâh, mii kalga lede sâmikuávlust.

Sâmikielâ toimâttuvâst asâttuvvoo târhibeht staatârâädi asâttâssáin.

27 §

Sâmikielâ išedeijee

Säämi läänihaldâttâsâst sehe staatâ pirrâdâh- já páihálâšhaldâttuv virgeomâhist puáhtá sâmikuávlust lede sâmikielâ išedeijee. Išedeijee palvâlusah láá äššigâsân nuuvtá.

28 §

Kocceem já vakšum

Jyehi virgeomâh kocá jieijâs toimâsyergist taan laavâ nuávdittem.

Sâmitigge čuávu taan laavâ heiviittem já puáhtá adeliđ avžuomijđ kielâlahâasâttâsân lohtâseijee koččâmušâin sehe toohâđ iävtuttâsâid puástuvuodâi tivomân, maid huámmâš.

29 §

Čielgiittâs

Sâmikielâ toimâttâh addel oovtâst sâmitige asâttâm säämi kielâraadijn vaaljâpojij mielđ sâmitiigân čielgiittâs sâmikielân kyeskee lahâasâttâs heivitmist sehe sâmmilij kielâláš vuoigâdvuodâi olâšumeest já kielâtile ovdânmist tade mielđi ko staatârâädi asâttâssáin târhibeht asâttuvvoo.

Staatârâädi kielâlahâasâttâs heiviittâs kyeskee čielgiittâsâst asâttuvvoo kielâlaavâst.

6 loho

Sierânâs njuolgâdusah

30 §

Kirholiuh virgeomâheh

Mii taan laavâst asâttuvvoo sâmikielâ kevttimist staatâ virgeomâhist, heiviittuvvoo meiddei äššiuásálij kevttim kielân sehe kielân mii kiävttoo toimâttâskiirrijn já eres äššikiirrijn Oulu pispekode tuámukapittâlist já toin kirkkohiärrâvirgâduvâin, moi toimâviđodâhân sâmikuávlust teikkâ uási tast kulá, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ (1054/1993) mielđ kiäččoo ton lemin kirho jieijâš äšši, sehe ortodoksâláš kirkkokode Oulu pispekode kansliast.

Mii taan laavâ 1, 4, 5, 8, 20 já 24 §:st asâttuvvoo, heiviittuvvoo siämmáanáál evanġeliláš-luteriláš kirho Iänuduv, Aanaar, Uccjuuvâ já Suádigil servikuddijđ, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ mielđ tot kiäččoo lemin kirho jieijâš äšši, sehe ortodoksâláš kirkkokode Säämi servikoodân.

31 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâš

Staatâ budjetân kalga vâldid meriruudâ staatâtorjuid kieldâid, servikuddijd, sâmi-kuâvlu palgâsâid sehe 18 §:st uáivildum ovtâskâssâid taan laavâ heivitmist šaddee eromâš lasekoloi luávdimân.

32 §

*Sâmi-kielâ sajattâh motomijn
haldâttâhsuorgijn*

Sâmmilij vuoigâdvuodâst finnid vuáduškovlâ- já eres máttááttâš jieijâš eenikielân, sâmi-kielâ máttááttâšast sehe sâmi-kielâst máttááttâškiellân, oppâamnâsin já tutkâm-kiellân asâttuvvoo sierâ.

Sâmmilij vuoigâdvuodâst finnid peivikiäju jieijâš eenikielân asâttuvvoo pâmái peivikiäjust adelum laavâst (36/1973).

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum virgeomâheh kalgeh nuávdittid taan laavâ njuolgâdusâid ko heiviitteh pyeccee saja-
duvâst já vuoigâdvuodâin adelum laavâ (785/1992) já sosiaalhuolâttâš äššigâš saja-
duvâst já vuoigâdvuodâin adelum laavâ (812/2000).

33 §

Tärhibeh njuolgâdusah

Tärhibeh njuolgâdusah taan laavâ olâšut-
mist adeluvvojeh staatâräädi asâttâssâin.

Helsingist 15 peeivi juovlâmáánu 2003

Täsivääldi President

TARJA HALONEN

7 loho

Vuáimânsoddâm já sirdâšumnjuolgâdusah

34 §

Vuáimânsoddâm

Taat laahâ šadda vuáimân 1 peeivi uddâi-
vemáánust 2004 já toin komettuvvoo laahâ
sâmi-kielâ kevttimist virgeomâhijn 8 peeivi
njuhčâmáánust 1991 adelum laahâ
(516/1991) toos maŋeláá toohum nubâstusâi-
diskijn.

Ovdil taan laavâ vuáimânsoddâm puáhtâ
riemmâd ton olâšuttem vaattâm toimâid.

Taat laahâ almostittoo Suomâ asâttâš-
čuágâlduvâst meiddei anarâš-, nuorttâlâš- já
orjâlâškielâlâš jurgâlussân.

35 §

Sirdâšemjuolgâdusah

Eres laavâst teikkâ asâttâšast mainâšum ču-
jottâš tain lavvâin komettum sâmi-kielâ kevt-
timist virgeomâhijn adelum laahân kiäččoo,
et laavâ vuáimânsoddâm maŋa uáivild
čujottâš taan laahân.

Ovdil taan laavâ vuáimânsoddâm jotonpiei-
jum äššijd heiviittuvvojeh ain-uv taam laavâ
vuáimân šodâdijn njuolgâdusah, moh lijjii
vyeimist, jis virgeomâh ij äššiuásâlij vuo-
igâdvuodâ já oovdâ juurdâštijn meerid eres.

Vuoigâvuodâminister *Johannes Koskinen*

Nr 1086

Sámi giellalahka

Addojuvvon Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

Riikkabeivviid mearrádusa mielde ásahuvvo:

1 kapihttal

Almmolaš njuolggadusat

1 §

Lága ulbmil

Dán lága ulbmilin lea oasisttis dorvvastit vuoddolágas mearriduvvon sápmelaččaid vuoigatvuohta doalahit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra.

Dán lágas mearriduvvo sápmelaččaid vuoigatvuođas geavahit iežaset giela duopmostuolus ja eará eiseválddi olis sihke almmolaš válddi geatnegasvuođain ollašuhttit ja ovddidit sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođaid.

Ulbmilin lea, ahte sápmelaččaid vuoigatvuohta vuoiggalaš riektegeavvamii ja buori hálddahussii dáhkiduvvo gielas fuolakeahtá ja ahte sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođat ollašuttuojuvvojit almmá, ahte daidda dárbaša sierra doarjalit.

2 §

Lága heivehanviidodat

Eiseválddit, maida dát láhka heivehuvvo, leat:

1) Eanodaga, Anára, Soađegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánat ja dakkár gielddavottastumiid doaibmaorgánat, main muhtin dáin gielddain lea lahttun;

2) dat duopmostuolut ja stáhta guovlo- ja

báikkálašhálddahusa eiseválddit, maid virgeviidodahkii ovddabealde máinnašuvvon gielddat ollislaččat dahje osohahkii gullet;

3) Sámi leanaráđdehus ja dan oktavuodas doaibmi doaibmaorgánat;

4) sámediggi, sámi áššiid ráđđádallangoddi ja nuortalašlága (253/1995) 42 §:s oaivvilduvvon siidačoahkkin;

5) stáhtaráđi vuoigatvuohtakansler ja riikkabeivviid vuoigatvuohtaáššeolmmoš;

6) geavaheaddjeáššeolmmoš ja geavaheaddjeváidilávdegoddi, dásseárvosáttolmmoš ja dásseárvolávdegoddi, diehtosuodjesáttolmmoš ja diehtosuodjelávdegoddi ja vehádatsáttolmmoš;

7) Álbmotealáhatlágádus ja eanandolliid ealáhatlágádus; sihke

8) dat stáhta hálddahuseiseválddit, mat nuppástusohcaneiseváldin gieđahallet ovddabealde máinnašuvvon hálddahuseiseválddiid olis johtui bohtán áššiid.

Dán lága galgá čuovvut maiddái boazodoallolága (848/1990) ja boazodoalloláhka-ásahusa (883/1990) mielde hálddahusáššiid gieđahallamis daid stáhta eiseválddiid ja bálgesiid olis, maid virge- ja doaibmaviidodahkii sámiid ruovttuguovlu ollislaččat dahje osohahkii gullá, sihke Bálgesiid ovttaskas.

Lága heiveheamis fitnodatlágádusaide, fitnodagaide ja ovttaskas olbmuide mearriduvvo 17 ja 18 §:s sihke girkolaš eiseválddiide 30 §:s

Sierranasnjuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid ruovttuguovllus, leat lága 3 kapihtala siste.

3 §

Meroštallamat

Dán lágas oaivvilduvvo:

1) *sámegielain* anáraš-, nuortalaš- dahje davvisámegielas geavahuvvon giella dahje váldočuozáhatjoavkku mielde;

2) *sápmelaččain* sámédikkis addojun lága (974/1995) 3 §:s oaivvilduvvon sápmelaš;

3) *sámiid ruovttuguovlluin* sámédikkis addojun lága 4 §:s oaivvilduvvon sámiid ruovttuguovlu; sihke

4) *eiseválddiin* 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvilduvvon duopmostuolut ja eará eiseválddit ja bálgesat sihke Bálgesiid ovtastus.

2 kapihttal

Gielalaš vuoigatvuodát

4 §

Sápmelačča vuoigatvuoha geavahit sámegiela eiseválddiid olis

Sápmelaččas lea vuoigatvuoha iežas áššis dahje áššis, mas son gullojuvvo, geavahit dán lágas oaivvilduvvon eiseválddi olis sámegiela.

Eiseváldi ii oaččo ráddjet dahje biehttalit ollašuhttimis dán lágas mearriduvvon gielalaš vuoigatvuodaid dan vuodul, ahte sápmelaš máhtá maid eará giela, dego suomadahje ruotagiela.

5 §

Vuoigatvuodalaš persovvna gielalaš vuoigatvuodát eiseválddiid olis

Organisašuvnnas ja vuodđudusas, man beavdegirjegiella lea sámegiella, lea vuoigatvuoha eiseválddiid olis áššiid divššodettiin geavahit beavdegirjegiela ja čuovvut heivvolaš osiin, mii 4 §:s mearriduvvo sápmelačča vuoigatvuodas geavahit sámegiela.

Oahppolágádusas, man oahpahušgiella lea sámegiella, lea vástideaddji ládje vuoigatvuoha geavahit sámegiela dađi mielde go 1 momeanttas mearriduvvo.

6 §

Sámegiela geavaheapmi álbmotválljen orgánain

Eanodaga, Anára, Soadegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuin lea vuoigatvuoha geavahit sámegiela čoahkimiin sihke čálalaš cealkámušain, mat laktojuvvojit beavdegirjái. Seammá guoská stáhta lávdegottiid, komiteaid, bargojoavkkuid ja vástideaddjelágan mánggalahtot doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuid sámiid ruovttuguovllus ja giedahaladettiin áššiid, mat earenoamážit gusket sápmelaččaid, dan olggo-bealdege. Bálgesiid ovtastusa ja dan stivrra čoahkkimiidda oassálasti sápmelaččas lea vástideaddjeládje vuoigatvuoha geavahit čoahkkimis sámegiela.

Ovddabealde dán paragrafas oaivvilduvvon čoahkkimiin galgá dárbbu mielde ordnejuvvot dulkon.

7 §

Vuoigatvuoha almmuhit sámegiela eatnigiellan veahkadatdiehtovuogádahkii

Sápmelaččas, geas lea Suomas ruovttugieldalágas (201/1994) oaivvilduvvon ruovttugielda, lea vuoigatvuoha almmuhit furkejuvvot veahkadatdiehtovuogádahkii eatnigiellanis sámegiella.

8 §

Eiseválddiid diehtujuohkin

Eiseválddit galget álbmogii čujuhuvvon diehtujuohkimis geavahit maiddá sámegiela.

Eiseválddiid almmuhusat, gulahušat ja almmustahttimat ja álbmogii addojuvvon eará diedáhusat sihke oahpástagat ja olbmuid geavahussii oaivvilduvvon skovit deavdinrávvagiiguin galget sámiid ruovttuguovllus ráhkaduvvot ja addojuvvot maiddá sámegillii.

Gearretievtti, duopmára, gihligottedoaimmahaga dahje dan ossodaga dahje gihligotti sierranas virgedoaimmahaga dahje daid virgeolbmo virggi bealis addin gulahušat ja diedáhusat ovttaskas olbmo vuoigatvuoda

áššiin sáhttet goit vihkkehállama mielde ad-
dojuvvot dušše fal suomagillii, jos sáme-
giela geavaheapmi livččii čielgasit dárbbas-
meahtun.

Earáid go 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvil-
duvvon stáhta eiseválddiid ja lágádusaid olis
galget 1 momeanttas oaivvilduvvon almmu-
husat, gulahusat, almmustahttimat ja dieđá-
husat sihke skovit deavdinrávvagiiguin
ráhkaduvvot ja almmustahttojuvvot maiddá
sámegillii, dalle go dat eanas gusket sápmel-
laččaid dahje goas dasa muđuid lea ea-
renoamáš ágga.

Válggaid ja álbmotjienastemiid várás
ráhkaduvvon almmuhangoarttat eai ráhka-
dovvo sámegillii, earret sámegigellágas ad-
dojun lága 24 §:s oaivvilduvvon almmuhus-
goarttat.

9 §

*Láгат ja eará mearrádusat sihke mearrá-
dusevttohusat ja smiehttamušat*

Láгат, mat gusket earenoamážit sápmel-
laččaid ja eará mearrádusat sihke stáhta-
soahpamušat ja eará áššegirjijt, mat almmus-
tahttojuvvit Suoma mearrádusčoakkáldagas
ja dieđáhusat, almmustahttojuvvojit
stáhtaráđi dahje áššáigullelaš ministeriija nu
mearridettiin maiddá sámegielat jorgalussan.
Seammá guoská ministeriija dahje stáhta eará
eiseválddi njuolggadusaid, rávvagiid,
mearrádusaid ja dieđáhusaid.

Ministeriijas dahjege stáhta komiteas, bar-
gojoavkkus dahje daidda buohtastahtti doaib-
maorgánain válmmaštallojuvvon ja doppe
almmustahtti láchkaevttohusat ja smiehta-
mušat dahje daid čoahkkáigeasut almmus-
tahttojuvvojit ministeriija nu mearridettiin
maiddá sámegillii, dalle go dat earenoamážit
gusket sápmelaččaid dahje go dasa muđuid
lea earenoamáš ágga.

10 §

*Sámegiela geavaheapmi eiseválddi bargo-
giellan*

Eiseváldi, man doaibma čuohcá dušše
sápmelaččaide, sáhtta geavahit bargogiellanis
sámegiela suomagiela lassin.

3 kapihttal

**Njuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid
ruovttuguovllus**

11 §

Earenoamáš geatnegasvuodát

Ovdalis 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon
eiseválddit galget sámiid ruovttuguovllu
doaimmahagain ja eará doaibmasajiin čuo-
vut dasa lassin dan, mii 12—16 §:in mearri-
duvvo.

12 §

*Vuoigatvuohta geavahit sámegiela eiseváld-
diid olis*

Sápmelaččas lea vuoigatvuohta áššiid
doaimmahettiin eiseválddi olis geavahit
suoma- dahje sámegiela iežas válljema miel-
de. Vuoigatvuođas geavahit ruođagiela mear-
riduvvo giellalágas (423/2003).

Seammá vuoigatvuohta lea sápmelaččas
sámiid ruovttuguovllu olggobealdege stáhta
eiseválddiid olis dalle, go dat nuppástus-
ohcaneiseváldin giedahallet ruovttuguovllu
eiseválddiid olis johtui boahtán áššiid.

13 §

*Vuoigatvuohta oažžut doaimmahusgirjji dah-
je eará áššegirjji sámegillii*

Sápmelaš áššeoasálažžii galgá bivdágis ad-
dojuvvot stevdnenohcamuš, duopmu,
mearrádus, beavdegirji dahje eará áššegirji
sámegillii dađi mielde go ášši guoská su
vuoigatvuođa, ovddu dahje geatnegasvuođa,
earret jos jearaldagas lea ášši čoavdáseapmái
čielgasit váikkutmeahtun áššegirji. Jos
sápmelaš áššeoasálaš lea geavahan čálalaččat
dahje njálmmálaččat sámegiela dalle go lea
váldán oktavuoda áššegiedahalli eiseváldái,
galgá sámegielat doaimmahusgirji addot
seamma viidodagas ja vástideaddji eavttuid
mielde almmá, ahte dat bivdojuvvošii sierra.

Doaimmahusgirjjiis galgá goitge addot dušše virggálaš sámegielat jorgalus, jos áššeosálaččat leat mánggas, eaige sii leat ovttaoavilivis sámegiela geavaheamis.

14 §

Sámegiela máhttu ja dan dohkálašvuohtagáibádusat

Eiseváldi galgá bargoveaga bálvalussii válddedettiin fuolahit das, ahte dan bargoveahka guđege virgedoaimmahagas dahje eará doaibmasajis bastá bálvalit áššehasaidda maid sámegillii. Eiseváldi galgá dasa lassin skuvlema ordnemiin dahje eará doaibmajuiiguin fuolahit das, ahte bargiin lea dakkár sámegiela máhttu, maid eiseválddi barggut gáibidit.

Sámegiela máhttu sáhtta mearriduvvot giellamáhtu dohkálašvuohtagáibádussan stáhta eiseválddiid bargovehkii lágain dahje lága vuodul stáhtaráđi dahje áššái gullevaš ministeriija ásahusain sihke gieldda eiseválddiid bargiide gielдалága (365/1995) ortnega mielde, jos dakkár dohkálašvuohtagáibádus ii mearriduvvo lágain dahje lága vuodul. Sámegiela máhttu gehččojuvvo earenoamáš ánsun, vaikko dat ii leatge biddjon virggi, doaimma dahje barggu dohkálašvuohtagáibádussan.

Sámegiela máhttu dohkálašvuohtagáibádusain lea heivvolaš osiin fámus, mii mearriduvvo lágas almmosservošiid bargiin gáibiduvvon giellamáhtus (424/2003). Sámegiela máhttu čájehuvvo almmolaš gielladutkosiin addojun lágas (668/1994) oavvilduvvon gielladutkosiin dahje oahpuid olis čađahuvvon giellaiskosiin dahje allaskuvla-oahpuiguin.

15 §

Eiseválddiid geatnegasvuohta geavahit sámegiela

Eiseválddit galget almmuhusain, bovdehusain ja reivviin, mat sáddejuvvojit áššeosálažžii dahje dasa, geasa lága mielde galgá almmuhit ášši, mii lea jođus dahje mii boahá johtui, geavahit ášši gieđahallangiela fuolakeahhtá vuostáiváldi iežas giela, jos dat

lea dieđus, dahje govttoláččat čilgemis, dahje geavahit sihke suoma- ja sámegiela.

Eiseváldi galgá almmá, ahte dat sierra bivdojuvvo, geavahit sámegiela go dat vástida dasa sámegillii doaimmahuvvon čálalaš oktavuohtaváldimiidda.

Eiseválddit galget doaimmastis muđuidege ovddidit sámegiela geavaheami.

16 §

Sámegiela geavaheapmi gieldda áššegirjjiin

Dakkár gieldda, mas sámegielagiid mearri gieldda ássiin ovddit jagi vuosttaš beavvve lea leamaš stuorit go okta goalmmás, doaibmaorgána galgá geavahit maid sámegiela dakkár beavdegirjjiin ja eará áššegirjjiin, mat eai galgga addot ovttaskas áššeosálažžii ja main lea almmolaš mearkkašupmi. Earáge gieldda doaibmaorgána galgá geavahit sámegiela dakkár áššegirjiineaset dan viidodagas go gehččet dárbbaslažžan.

17 §

Fitnodatlágádusat ja stáhta dahje gieldda oamastan fitnodagat

Stáhta fitnodatlágádus ja dakkár bálvalusa buvttadeaddji fitnodat, mas stáhtas dahje ovttas dahje eanet go ovtta 2 §` 1 momentan 1 čuoggas oavvilduvvon gielddas lea mearridanváldi, galgá sámiid ruovttuguovllus addit dán lágas gáibiduvvon gielalaš bálvalusa ja dieđihit olbmuide maid sámegillii doaimma šlája ja áššeoktavuođa gáibidan viidodagas ja vugiin, man ollislaččat árvvoštaladettiin ii sáhte atnit fitnodatlágádusa dahje fitnodaga dáfus govttoheapmin. Stáhta fitnodatlágádussii dan divššodettiin eiseváldi doaimma dasa heivehuvvo, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddis.

18 §

Ovttaskas olbmo gielalaš bálvalangeatnegasvuohta

Jos almmolaš hálddabusbargu lea lágain dahje lága vuodul mearriduvvon ovttaskas olmui, go dat dikšu dán barggu sámiid

ruovttuguovllus, dasa guoská, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddiin. Jos dákkár barggu vuostáiváldi sámiiid ruovttuguovllus mearruhuvvá eiseválddi mearrádusa dahje eará doaibmabiju dahjege eiseválddi ja vuostáiváldi gaskavuoda soahpamuša vuodul, galgá eiseváldi sihkkarastit, ahte barggu divššodettiin addojuvvo dán lága mielde gielalaš bálvalus. Dát galgá maid sihkkarastojuvvot go eiseváldi addá eará go almmolaš hálldahusbarggu ovttaskas olbmo bargun sámiiid ruovttuguovllus, jos dán lága eaktudan bálvalusdási doalaheapmi dan gáibida.

4 kapihttal

Vuoigatvuohta dulkomii ja jorgalusii

19 §

Vuoigatvuohta dulkomii

Go dán lága vuodul geavahuvvo ášši njálmmálaš giedahallamis sámegeiella, galgá ášši giedahallama viggat addit sámegeiela máhtolaš bargi dikšumii. Jos eiseválddi olis ii leat dakkár sámegeiela máhtolaš bargi, guhte sáhtášii giedahallat ášši, galgá eiseváldi ordnet nuvtá dulkoma, jos dat ieš ii fuolat dulkomis.

20 §

Vuoigatvuohta doaimmahusgirjji ja eará áššegirjji jorgalusii

Jos hálldahusáššis, hálldahusláhkegeavahanáššis dahje rihkusáššis stevdenohcamuš, duopmu, beavdegirji dahje eará áššegirji lea ráhkaduvvon suoma- dahje ruotagillii, galgá eiseváldi addit sápmelaš áššeoasálažžii su bivdaga mielde nuvtá virggálaš sámegeielat jorgalusá dáin áššegirjjiin dađi mielde go ášši guoská su vuoigatvuođa, ovddu dahje geatnegasvuođa, earret jos jearaldagas lea áššeoasálažžii čielgasit váikkutmeahtun áššegirji. Jorgalus galgá laktojuvvot doaimmahusgirjái dahje eará áššegirjái.

Jos virggálaš jorgalusas lea jorgalanmeattáhus, de eiseváldi galgá divvut dan, jos dan divvun ii leat čielgasit dárbbasmeahtun.

Sápmelaš áššeoasálažžii galgá dalle addit nuvtá divvojun doaimmahusgirji.

21 §

Vuoigatvuohta oažžut jorgalusá sámegeiela doaimmahagas

Eiseválddis, mii dán lága vuodul galgá addit doaimmahusgirjijistis sámegeielat jorgalusá dahje sámegeielat doaimmahusgirjji, lea vuoigatvuohta oažžut jorgalusá sámegeiela doaimmahagas, jos jorgalusá skáhppon ii muđuid heivvolaččat lihkostuva. Vástideadđi ládje eiseválddis lea vuoigatvuohta oažžut doaimmahagas suomageielat jorgalusá dasa sámegeiella guđdojuvvon áššebáhpáris.

22 §

Geatnegasvuohta jorgaleamis dahje dulkomis šaddan goluin

Jos stáhta eiseváldi galgá addit dahje doaimmahit áššeoasálažžii doaimmahusgirjji dahje áššegirjji sámegeielalažžan dahje sámegeielalaš jorgalusá dahje geavahit dulkoma, de stáhta lea vásttolaš sámegeielalaš doaimmahusgirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis dahjege dulkomis šaddan goluin.

Gielda, giellaovttastupmi dahjege bismagoddi dahje searvegoddi lea vásttolaš 4—6, 12, 13, 15, 16 ja 30 §: s oaiivilduvvon doaimmahus- dahje eará áššegirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis ja dulkomis šaddan goluin.

23 §

Jorgalusá skáhppon áššehasa goasttádusain

Jos stáhta, giella dahje giellaovttastumi eiseváldái dahjege girkolaš eiseváldái lea guđdojuvvon sámegeielat áššegirji, vaikko áššehasas ii leat vuoigatvuohta geavahit sámegeiela máinnašuvvon eiseválddi olis, galgá eiseváldi dárbbu mielde áššehasa gullama mañjel skáhppot su goasttádusain áššegirjjiis jorgalusá gillii, mii geavahuvvo eiseválddi olis.

5 kapihttal

**Doaimbajut, mat ovddidit gielalaš vuoi-
gatvuodaid**

24 §

*Eiseválddiid geatnegasvuohhta ollašuhhtit gie-
lalaš vuoiगतvuodaid*

Eiseváldi galgá doaimmastis iešdoaimma-
laččat fuolahit das, ahte dán lága dorvvastan
gielalaš vuoiगतvuodat ollašuvvet geavadis.
Dat galgá čujuhit álbmogii, ahte bálvala maid
sámegillii.

Eiseváldi sáhtá addit buoretge gielalaš
bálvalusa go mii dán lágas gáibiduvvo.

25 §

*Virgefriddjavuohhta bálkkain ja friddjavuohhta
barggus eretorrumii sámegiela máhtu háhkama
várás*

Dakkár 2 §` 1 momeanttas oaiivilduvvon
stáhta eiseválddi virgeolbmos, gean virge-
viidodat lea ollásit sámiiid ruovttuguovllus,
lea vuoiगतvuohhta, jos su su virgegaskavuoh-
ta dán eiseválddi bálvalusas lea bistán unni-
musat jagi, oažžut virgefriddjavuohđa
bálkkáin virgebargguidis dikšumii dárbbášlaš
sámegiela máhtu háhkama várás. Bargis, gii
bálvala dákkár eiseválddi, lea vástideaddji
eavttuid mielde vuoiगतvuohhta oažžut friddja-
vuohđa barggus eretorrumii seamma dárkku-
hussii.

Ovddabealde 2 §` 1 momeanttas oaiivil-
duvvon gieldda dahje gielddaovttastumi ja
dakkár 2 §` 1 momeantta 2 ja 3 čuoggás
oaiivilduvvon stáhta eiseválddi bálvaleaddji
bargái, gean virgeguovllus oassi lea sámiiid
ruovttuguovllus, sihke Bálgesiid ovtastumi
bargovehkii gullevažžii sáhtá mieđihuvvot
virgefriddjavuohhta bálkkáin dahje friddja-
vuohhta barggus eretorrumii virgebargguid
dikšumii dárbbášlaš sámegiela máhtu
háhkama várás, jos su bálvalangaskavuohhta
dán bargoaddi bálvalusas lea bistán unnimu-
sat jagi. Stáhtaráđi ásašusain sáhtá mearridit
eará virgefriddjavuohđa dahje barggus eretor-
ruma eavttuin.

Virgefriddjavuohhtamearrádusa dahje barg-
gus eretorrumearrádusa eaktun sáhtá bid-
djot, ahte bargi, gii lea bálvalusas, dahká ei-
seválddiin čálalaš soahpamuša, man mielde
son bargá eiseválddi bálvalusas sámiiid ruovt-
tuguovllus virgefriddjavuohđa dahje barggus
eretorruma nohkama mannel dihto áiggi, mii
ii oaččo leat guhkit go okta jahki. Soahpa-
muššii sáhtá váldit mearrádusa das, ahte
bargi, gii lea bálvalusas, máksá eiseváldái
eanemusat giellaskuvlema njulgestaga daga-
han goluid vástideaddji soahpamušsáhku, jos
son sohppojuvvon áigodagas lihccu iežas eret
dahje juos son ieš dagaha lihcohallama eará
ákka go buozanvuohđa geažil.

26 §

Sámegiela doaimmahat

Sámegiela jorgaleami ja eará dán lágas
mearriduvvon bargguid várás sámedikis lea
sámegiela doaimmahat, mii galgá leat sámiiid
ruovttuguovllus.

Sámegiela doaimmahagas mearriduvvo
dárkkileappot stáhtaráđi ásašusain.

27 §

Sámegiela veahkeheaddji

Sámi leanaráddehusas sihke stáhta guovlo-
ja báikkálašhálldahusa eiseválddi olis sáhtá
sámiiid ruovttuguovllus leat sámegiela veah-
keheaddji. Veahkeheaddji bálvalusat leat
áššehassii nuvttá.

28 §

Bearráigeahčču ja čuovvun

Juohke eiseváldi bearráigeahččá iežas
doaimmasuorggis dán lága čuovvuma.

Sámediggi čuovvu dán lága heiveheami ja
sáhtá addit ávžžuhusaid giellaláhkaásaheap-
mái laktáseaddji gažaldagain ja dahkat álga-
giid daid vigiid divvuma várás, maid dat
fuomáša.

29 §

Diedáhus

Sámegiela doaimmahat addá ovttas sámedikki ásahan sámi giellarádiin válgabajiid mielde sámediggái diedáhusa sámegiela láhkaásaheami heiveheamis sihke sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuodaid ollašuvvamis ja gielladiliid ovdáneamis dađi mielde go stáhtaráđi ásahusain dárkileappot mearriduvvo.

Stáhtaráđi giellaláhkaásaheami heiveheami guoskevaš diedáhusas mearriduvvo giellalágas.

6 kapihttal

Sierra njuolggadusat

30 §

Girkolaš eiseválddit

Mii dán lágas ásahuvvo sámegiela geavaheamis stáhta eiseválddiid olis, heivehuvvo dat maiddái áššeosálaččaid geavahan gillii, doaimmahusgirjjiin ja eará áššegirjjiin geavahuvvon gillii Oulu bismagotti duopmopakih-talis ja dain girkohearrádoaimmahagain, maid doaibmaviidodahkii sámiid ruovttu-guovlu dahje dan oassi gullá, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan girkolága (1054/1993) mielde galgá atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Oulu bismagot-ti kansliijas.

Mii dán lágas 1, 4, 5, 8, 20 ja 24 §:s mearriduvvo, heivehuvvo vástideaddji ládje evangelalaš-luteralaš girku Eanodaga, Anára, Ohcejoga ja Soadegili searvegottiide, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan galgá girkolága mielde atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Sámi searvegoddái.

31 §

Stáhta ekonomalaš ovddasvástáduš

Stáhta bušehtti galgá váldit mearreruđa stáhtadoarjagiidda gielddaide, searvegottiide, sámiid ruovttuguovllu bálgesiidda sihke

18 §:s oaivvilduvvon ovttaskas olbmuide earenoamáš lassigoluid gokčama várás, mat dán lágas heiveheamis šaddet.

32 §

Sámegiela sajádat muhtin hálddahussurggiin

Sápmelaččaid vuoigatvuodas oazžut vuodđoskuvla- ja eará oahpahusa iežaset eatnigilli, sámegiela oahpahusas ja sámegielas oahpahusgiellan, oahppoávnnsin ja dutkkusgiellan mearriduvvo sierra.

Sápmelaččaid vuoigatvuodas oazžut beaivedivššu iežaset eatnigillii mearriduvvo mánáid beaivedivššus addojun lágas (36/1973).

Dán lágas 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon eiseválddit galget čuovvut dán lágas njuolggadusaid heivehettiin buohcci sajádagas ja vuoigatvuodain addojun lágas (785/1992) ja sosiálafuolahusa áššehasa sajádagas ja vuoigatvuodain addojun lágas (812/2000)

33 §

Dárkilit njuolggadusat

Dárkilit njuolggadusat dán lágas ollašuttimis addojuvvojit stáhtaráđi ásahusain.

7 kapihttal

Fápmuiboahhtin- ja sirddanjuolggadusat

34 §

Fápmuiboahhtin

Dát láhka boahhtá fápmui oddajagimánu 1 beaivve 2004 ja dainna gomihuvvo njukčamánu 8. beaivve 1991 addojuvvon láhka sámegiela geavaheamis eiseválddiid olis (516/1991) dasa maŋnel dahkkon nuppás-tusaiguin.

Ovdal dán lágas fápmuiboahhtima sáhtta álggahit dan ollašuttima gáibidan doaibmajuid.

Dát láhka almmustahttojuvvo Suoma mearráduščoakkáldagas maiddá anáraš-, nuortalaš- ja davvisámegiela jorgalussan.

35 §

Sirddanjuolggadusat

Eará lága dahje ásahusa čujuhus dáinna lágain gomihuvvon sámegiela geavaheamis eiseválddiid olis addojun láhkii, gehččojuvvo lága fápmuiboahhtima maŋŋel oaivvildit čujuhusa dán láhkii.

Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

Dásseválddi Presideanta

TARJA HALONEN

Ovdal dán lága fápmuiboahhtima johtui boahhtán áššiide heivehuvvojit ain dán lága fápmui boahhtima maŋŋel dat njuolggadusat, mat leat leamaš fámus, jos eiseváldi áššehasa vuoigatvuoda ja ovddu geahčadettiin ii eará mearrit.

Vuoigatvuohtaministtar *Johannes Koskinen*

Nr 1086

Sää'mkiöll'lää'kk

U'vddum He'Issnest rosttovmannu 15 peei'v 2003

Riikkpeei'vi riässhâm mie'ldd šiött'teet:

1 låakk

Aalmlaž šiött'tõõzz

1 §

Lää'jj juu'rd

Tän lää'jj jurddân lij jii'jjes peä'lest staañad vuäddlää'jjest šiött'tuum sä'mmlai vuõiggâdvuõd ââ'nned da viikkâd oudâs jii'jjes kiõl da kulttuur.

Tän lää'jjest šiött'teed sä'mmlai vuõiggâdvuõdâst ââ'nned jii'jjes kiõl duõmmištmet da jee'res ve'rggnee'kkîn di õõlmâs vää'ld õõlgtumužžîn čõõdted da viikkâd oudâs sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõdid.

Täävtõsân lij, što sä'mmlai vuõiggâdvuõtt vuõiggmiõllsa vuõiggâdvuõdjaåttmõõžž da šiõgg vaaldsem diõtt staañet kiõlâst soorččkani di tõt še, što sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõdid čõõdtet nu'tt, što tõið ij taarbâž jee'rab raukkâd.

2 §

Lää'jj suävtemvu'vdd

Ve'rggnee'kk, koid tät lää'kk kuâskk lie:

1) Enontekiõ, Aanar, Suá'djel da Uccjoogg koo'ddi tuåimmorgaan da nåkam koo'ddi leett tuåimmorgaan, koin mii-ne täin koo'ddin lij mie'ldd;

2) nåkam duõmmištâm da valdia pirrõs- da pääiklažvaaldsem ve'rggnee'kk, kooi ve'rgg-voudda oudpeä'lnn sarnnum kää'dd obbnes le'be vuä'ssnes ko'lle;

3) Sää'mjânnam läänhalltõs da tõn õhttõõzzâst tuåimmjeei tuåimmorgaan;

4) sää'mte'gg, sää'maa'sši sagstõõll-

âmka'dd da sää'mlää'jj (253/1995) 42 §:sest mie'rroom sijddsååbbar;

5) valdiasåbbar vuõiggâdvuõttkansler da eettikää'dd vuõiggâdvuõttå'ssåaum;

6) õõ'nn'jiä'ssåaum da õõ'nn'jilättem-lu'vddkâ'dd, tää'ssärvvåskkooumaž da tää'ssärvvlu'vddkâ'dd, teåttsue'jjåskkooumaž da teåttsue'jjlu'vddkâ'dd di minoritetåskkooumaž;

7) Naroodjeältökstrooite'1 da mäddtäällnee'kkî jeältökstrooite'1; di

8) nåkam valdia vaaldsemve'rggnee'kk, kook muttåzoocâmve'rggnee'kkîn kiõtt'tå'le oudpeä'lnn sarnnum vaaldsemve'rggnee'kkest tu'mjem vuålla puåttam aa'sšid.

Tän lää'jj ålgg jää'kkted še puä'zåhåidd-lää'jj (848/1990) da puä'zåhåiddasetõõzz (883/1990) vuålla kuulli vaaldsemaa'sši kiõtt'tõõllmuužžâst tõin valdia ve'rggnee'kkîn da paalgåskoo'ddin, kooi ve'rgg- le'be tuåimmvoudda sä'mmlai dommvu'vdd obbnes le'be vuä'ssnes kooll, di Päälgåskoo'ddi õhttõõzzâst še.

Lää'jj ââ'net jäärnåkstrooitlivui'm da õhttõõzzivui'm di privatoummivui'm nu'tt mä'htt šiött'teet 17 da 18 §:sest da seåmmannaalla ceerkavlaž ve'rggnee'kkivui'm nu'tt m'htt šiött'teet 30 §:sest.

Sä'mmlai dommvu'vdest ââ'net spe-sialšiött'tõõzz, kook ko'lle lää'jj 3 lo'kkê.

3 §

Mie'rroomužž

Tän lää'jjest mie'rreet što:

1) sää'mkiõll lij aanarsää'mkiõll, nuõrtt-sää'mkiõll le'be tå'vvsää'mkiõll õ'nnum kiõl le'be mainsteejajoouk mie'ldd;

2) *sä'mmlaž* lij sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj (974/1995) 3 §:sest mie'rruum sä'mmlaž;

3) *sä'mmlai dommvu'vdd* lij sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj 4 §:sest mie'rruum sä'mmlai dommvu'vdd; di

4) *ve'rggnek* lij 2 §:z 1 da 2 momenttist mie'rruum duõmmišttd da jee'res ve'rggnee'kkid da strooitlid da paalgâskoo'ddid di Paalgâskoo'ddi õhttõõzz.

2 låakk

Kiõll'la vuõiggâdvuõd

4 §

Sä'mmla vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl ve'rggnee'kkivui'm

Sä'mmlast lij vuõiggâdvuõtt jii'jjes ää'sš diõtt le'be nõkam ää'sš diõtt, ko'st suu kuulât, ââ'nned tän lää'jjest mie'rruum ve'rggnee'kkin sää'mkiõl.

Ve'rggnek ij vuä'z'z räa'jtet le'be keälddõõttâd cõõdtemest tän lää'jjest mie'rruum kiõll'la vuõiggâdvuõdid tõiõtt, što sä'mmlaž silttad jee'res kiõl še, hä't lää'ddkiõl le'be ruõcckõl.

5 §

Ju'ridlažoummu kiõll'la vuõiggâdvuõd ve'rggnee'kkivui'm

Õhttõõzzâst da skiaᅇkksie'breſt, koonn på'rddke'e'rijid ke'rtet säämas, lij vuõiggâdvuõtt ve'rggnee'kkivui'm sagstõõllmen ââ'nned på'rddke'e'rij kiõl jää'kktee'l suävlaž vuä'zzin, što mäi'd 4 §:sest šiõtt'teet sä'mmlai vuõiggâdvuõdâst ââ'nned sää'mkiõl.

Škooulâst, koonn mä'ttõskiõllân lij sää'mkiõll, lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl nu'tt mä'htt 1 momenttist šiõtt'teet.

6 §

Sää'mkiõl âânnem võborše'knallšem tuaimmorgaanivui'm

Enontekiõ, Aanar, Suä'djel da Uccjoogg koo'ddi tuaimmorgaani sä'mmlain lij vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl såbbrin da

ke'e'rted säämas ke'e'rtlaž ceälkkmuužžid, koi'd õhtteet på'rddkerjja. Tât seämma kuâskk saa'mi valdia lu'vddkâ'ddnee'kkid, komiteanee'kkid, tuâjj'joukknee'kkid da va'steei tuâimmorganee'kkid sä'mmlai dommvu'ust da tõiõn åålgpeä'lnn še, te'l ko kiõtt'tõõlât sä'mmlai aa'sšid. Paalgâskoo'ddi õhttõsnee'kkest da tõiõn halltõsnee'kkest lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt såbbrin mains- ted säämas.

Ooudpeä'lnn tän ceäkksest sarnnum såbbrin åålgg jä'rted taa'rbi mie'ldd tu'lkõõõzz.

7 §

Vuõiggâdvuõtt i'lmmed sää'mkiõll jie'nnkiõllân narodeättriâššmõ'sše

Sä'mmlast, keä'st lij Lää'ddjânmmest dommkâ'ddlää'jjest (201/1994) sarnnum dommkâ'dd, lij vuõiggâdvuõtt i'lmmed narodeättriâššmõ'sše ruõkkâm diõtt, što suu jie'nnkiõll lij sää'mkiõll.

8 §

Ve'rggnee'kki teädtumuš

Ve'rggnee'kk â'lğge ââ'nned sää'mkiõl te'l še, ko sij teäde oummid aa'sše'z pirr.

Ve'rggnee'kk i'lmmedõõzz, kuultõõzz da õlmsapiijmõõžž di jee'res teädtumu'žž oummid, seämmanalla ko vuä'ppeskõõlb da narod ââ'nnemnalla ju'rddum lomaak tiuddeemvuä'pstõõzzivui'm â'lğge raajjâd da u'vdded sä'mmlai dommvu'ust säämas še.

Suudvuõiggõõzz, su'vddi, kihlkâ'ddkonttâr le'be tõiõn juâkkaz le'be kihlkâ'dd påâdai konttâr le'be tõiõi ve'rggoummu vee'rt peä'lest u'vddum kuultõõzz da teädtõõzz pri- vatoummu vuõiggâdvuõd kuõskki aa'sšin vuei'tet kuuitâg mä'tmešt u'vdded pâi lää- das, te'l ko mâka sää'mkiõl âânnmõš le'cçi taarbt'e'mes.

Jee'res ko 2 §:z 1 da 2 momenttist mie'rruum valdia ve'rggnee'kkin da strooit- lin åålgg 1 momenttist sarnnum i'lmmedõõzz, kuultõõzz, õlmsapiijmõõžž da teädtõõzz di lomaak tiuddeemvuä'pstõõzzivui'm raajjâd da u'vdded säämas še, te'l ko tõiõk kue'skke vuei'vv'vuä'zzest sä'mmlaid le'be te'l ko mudoi lij vääžnai vââ'kk.

Vaali da meerjiõnstumuuži diõtt rajjum i'lmmtõskoortid jeät rajju säämas lokku vää'ldkani sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj 24 §:sest sarnnum i'lmmtõskoortid.

9 §

Lää'jj da jee'res šiõtt'tõõzz di šiõtt'tee-mehdtõõzz da smiõtl'dõõgg

Sä'mmlai kuõskki lää'jj da jee'res šiõtt'tõõzz di valdiasuåppmõõžž da jee'res Lää'ddjannam šiõtt'tõsnorldõõggâst čõõdteei ä'sškee'rijid da teättanouddmuužžid čõõdteet sää'mkiõllsaž jaårglåtmmõššân še, te'l ko valdiasaåbbar le'be ää'sšvuä'sslaž ministeria nu'tt meärrad. Tät seämma kuåskk meärrõõzzid, vuä'ppõõzzid, tu'mmstõõggid da teättanouddmuužžid, koid čõõdteet ministeria le'be valdia jee'res ve'rğgnee'kk mie'rreemnorldõõggâst.

Ministeriast le'be valdia komiteast, tuåjj-jooukâst le'be tõõinallšem tuåimmorgaanin valmstõllum da čõõdteem vuåla šõddâm lää'kkõhdtõõzz da smiõtl'dõõgg le'be tõõi vu-ännõõzz čõõdteet säämas še, ko ministeria nu'tt meärrad, te'l ko tõk kue'skkõe sää'mmlaid le'be te'l ko muđoi lij vääžnai vää'kk tue'jjeed nu'tt.

10 §

Sää'mkiõl âannmõš ve'rğgnee'kk tuåjjkiõllân

Ve'rğgnek, kää'tt reuågg pâi sää'maa'sši pirr, vuåitt ää'nned tuåjjkiõllân sää'mkiõl lää'ddkiõl paaldâst.

3 låakk

Sä'mmlai dommvuu'dest suåvtem vuåla šiõtt'tõõzz

11 §

Spesial õõlgtumuužž

Ooudpeä'lnn 2 §:z 1 momentist mie'rrium ve'rğgnee'kk ä'lğge sä'mmlai dommvuu'dest åarai ve'rğgpõõrtin da jee'res tuåimppääi'kin jää'kkted võl, što mai'd 12-16 §:sin šiõtt'teet.

12 §

Vuõiggådvuõtt ää'nned sää'mkiõl ve'rğgnee'kkivui'm

Sä'mmlast lij vuõiggådvuõtt ää'nned ve'rğgnee'kkivui'm lää'dd- le'be sää'mkiõl jii'jjes va'lljumuužž mie'ldd. Vuõiggådvuõd-âst ää'nned ruõcc kiõl šiõtt'teet kiõll'lää'jjest (423/2003).

Sä'mmlast lij seämma vuõiggådvuõtt sä'mmlai dommvuu'd åålgpeä'lnn še valdia ve'rğgnee'kkivui'm te'l, ko tak muttåzoo-ccåmve'rğgnekken kiõtt'tå'lle dommvuu'd ve'rğgnee'kkest alttuum aa'sšid.

13 §

Vuõiggådvuõtt vuä'žžad tuåimtemkee'rij le'be jee'res ä'sškee'rij säämas

Sä'mmla, kää'tt lij ää'sšvuä'sslaž, ålgg u'vdded suu raukkmõõžž mie'ldd suudkåc-čemooccmõõžž, suudâm, tu'mmstõõgg, pâ'rddkee'rij le'be jee'res ä'sškee'rij säämas tõn vuä'zzest, ko ä'sš kuåskk suu vuõiggõõzz, ouddõõzz le'be õõlgtõõzz, pe'ce te'l ko kõõcõmõõžžâst lij ä'sškee'rij, kää'tt ij vaaikad ää'sš čåuddmõ'sše. Te'l ko sä'mmlaž, kää'tt lij ää'sšvuä'sslaž, lij ää'nnam ke'rijtee'l le'be mainstee'l sää'mkiõl, ko son lij sagstõõllâm ve'rğgnee'kkîn, kää'tt suu aa'sšees häidd, su'nne å'lgg u'vdded säämas tuåimtemkee'rij va'steei veeidåsvuõdâst da va'steei ouddõõzzin nu'tt, što son ij taarbâž tõn jee'rab raukkâd.

Tuåimtemkee'rijest ålgg kuuitåg u'vdded pâi staan jaårglåtmmõõžž säämas, ko mâka ää'sšvuä'ssla lie jiånai da sij jie leåkku õõutmiõlâst sää'mkiõl ää'nnmest.

14 §

Sää'mkiõl silttõs da tõn kuõskki čeä'ppvuõttõõlgtõõzz

Te'l ko ve'rğgnek'k välld oummid riõuggu, ålgg ää'nned huõl tõ'st, što personkå'dd juõ'kk konttrest le'be tuåimppääi'kest pâstt kääzzkå'stted ä'sšlaid säämas še. Ve'rğgnek'k

âlgg tän lââ'ssen škooul'jumuužž jâ'rstee'1 le'be jee'res vue'jjivui'm ââ'nned huõl tõ'st, što personkâ'dd silttad te'mmet sää'mkiõl, što pâstt hoi'ddjed tuâjes sää'mas.

Sää'mkiõl silttõõzz vuei'tet piijjâd kiõllsilttõõzz kuõskki čea'ppvuõttõõlgtõsân valdia ve'rggnee'kk personkâdda lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1 valdiasâbbar le'be ministeeria asetõõzzin di seâmmanalla kââ'ddla ve'rggnee'kk personkâdda kâ'dd-lââ'jj (365/1995) mie'ldd, te'1 ko nâkam čea'ppvuõttõõlgtõõzzâst ij leäku šio'ttuum lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1. Sää'mkiõl silttõs kiõččât spesial merittân, hâ't tõn ij leäku piijjum vee'rj, tuâim le'be tuâi čea'ppvuõttõõlgtõsân.

Sää'mkiõl silttõõzz kuõskki čea'ppvuõttõõlgtõõzzin lij suâvlaž vuâzzin viõggâst, što mâi'd šio'tt'heet lââ'jjest (424/2003) õõlmâsohttsažkoo'ddi personkâ'dd kiõllsilttõõzzâst. Sää'mkiõl silttõõzz čuâ'jjet takai kiõlltu'tkkõõzzin u'vddum lââ'jjest (668/1994) mie'rrium kiõlltu'tkkõõzzin le'be mättjumuužž ääi'j rajjum kiõllteestin le'be õllškooulmättjumuužžin.

15 §

Ve'rggnee'kk õõlgtumuš ââ'nned sää'mkiõl

Ve'rggnee'kk â'lgge i'lmmtõõzzin, kâččmõõžžin da kee'rjin, koid vuõl'tteet ää'sšvuâ'ssla le'be tõn ooumže, keâzz âlgg lââ'jj mie'ldd i'lmmted tu'mmjem vue'lnn ââ'rai le'be tu'mmjem vuâlla puõ'tti ää'sšest, ââ'nned ää'sš kiõtt'tõõllâm kiõlâst soorčkani vuâsttavâ'lddeja kiõl, te'1 ko tõt lij teâdast le'be vuâžžat hie'lkeld tiõttu, le'be ââ'nned lââ'ddkiõl lââ'ssen sää'mkiõl še.

Ve'rggnek âlgg raauktää ââ'nned sää'mkiõl, te'1 ko vasttad su'ne tuâimtum sää'mkiõllsa kee'rjid.

Ve'rggnee'kk â'lgge tuâjsteez mudoi še viikkâd oudâs sää'mkiõl âânmmõõžž.

16 §

Sää'mkiõl âânmmõš kââ'dd ä'sškee'rjin

Nâkam kââ'dd, ko'st sâ'mmla lie leâm mõõnni ee'jj vuõssmõs peei'v jâänab ko õht

kuâlmõs, tuâimorgan âlgg ââ'nned sää'mkiõl še nâkam pâ'rddkee'rjin da jee'res ä'sškee'rjin, koid ij õõlg u'vdded privat ää'sšvuâ'ssla da kookk lie mudoi vââžnai. Jee'res še kâ'dd âlgg ââ'nned sää'mkiõl nâkam ää'sškee'rjin nu'tt veeidsen ko sij tâtta.

17 §

Jäärnâkstrooite'1 di valdia le'be kââ'dd vuâimstam õutstõõzz

Valdia jäärnâkstrooite'1 di nâkam kääzzkõõzz pu'hti õutstõs, ko'st valdiast le'be õõut le'be määng 2 §:z 1 momeent 1 pää-i'kest mie'rrium kââ'ddest lij mie'rreemvâldd, âlgg sâ'mmlai dommvuu'dest u'vdded tän lââ'jj oudldam kiõll'laž kääzzkõõzz da âlgg teâdted naroo'de sää'mas še tuejjumuužž šlaajj da ää'sš oudldam veeidâsvuõd' mie'ldd da nâkamnalla, što tõn obbvõttân ärvtõõlee'1 vuei'tet ââ'nned jäärnâkstrooite'1 le'be õutstõõzz peâ'lest määžna. Te'1 ko valdia jäärnâkstrooite'1 hâidd ve'rggnek'tuâi, tõzz âlgg suâvvted, što mâi'd tän lââ'jjest šio'tt'heet ve'rggnee'kkest.

18 §

Privatoummu kiõll'laž kääzzkâ'stemõõlgtõs

Te'1 ko mâka õõlmâs vaaldšemuâjj lij lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1 šio'tt'tuum privatooumže, suu kuâskk, te'1 ko son hâidd tän tuâi sâ'mmlai dommvuu'dest, tõt što mâi'd tän lââ'jjest šio'tt'heet ve'rggnee'kkest. Te'1 ko nâkam tuâi vuâsttava'lddi sâ'mmlai dommvuu'dest tuâimm ve'rggnee'kk tu'mmstõõgg le'be jee'res tuâim diõtt le'be ve'rggnee'kk da vuâsttava'lddi kõskksaž suâppmõõžž diõtt, ve'rggnee'kk âlgg ââ'nned huõl tõ'st, što tän lââ'jj mie'ldd saž kiõll'laž kääzzkõõzz uu'det te'1, ko hââidet tuâi. Tâ'st âlgg ââ'nned huõl te'1 še, ko ve'rggnee'k oudd jee'res ko õõlmâs vaaldšemuâi privatoummu hââid vue'lnn sâ'mmlai dommvuu'dest, ko mâka tän lââ'jj oudldam kääzzkõstää'ss tõn õõlgad.

4 l  kk

**Vuoiġġadvuott tu 1k  'sse da
j  rgl  tm  'sse**

19  

Vuoiġġadvuott tu 1k  'sse

Te 1 ko t  n l   jj mie 1dd mainstet   'ss   iott't  llmest s  'mki  l,   lġci   'ss   iott't  llm  'ss u'vdded n  kam re  ugla tu  jjan, k  'tt silttad s  'mki  l. Te 1 ko ve r  ġnee 1kkest ij le  kku n  kam s  'mas siltteei re  ugla, k  'tt vu  itci   iott't  ll  d   'ss,   lġg ve r  ġnek j  'rsted tu 1k  '  zz d  'ram, te 1 ko t  t ij ji  c     'nn hu  l tu 1k  '  zz  st.

20  

*Vuoiġġadvuott tu  imtemkee'rij da jee'res
  'sskee'rij j  rgl  tm  'sse*

Te 1 ko vaald  em  'sses, vaald  em- l  'jj  'nnem  'sses le'be rikos  'sses suudk  c  m  s, suud  m, tu'mmst  k, p  'rdd- ke'rij le'be jee'res   'sskee'rij lij rajjum l  'd- das le'be ru  cc  s, ve r  ġnek   lġg u'vdded s  'mmla, k  'tt lij   'ssvu  'ssla, suu rauk-   m diott m  'uste'm veerjla, j  rgl  tm  '  zz t  n   'sskee'rij t  n vu  'zzest ko   'ss ku  skk suu vuoiġġ  'zz, oudd  'zz le'be   lġgt  'zz, pe'ce te 1 ko k  'c  m  '  zz  st lij   'sske'rij, k  'tt ij vaaikad   'ss c  'uudm  'sse. J  rgl  tm  's   lġg   htted tu  imtemkerija le'be jee'res   'sskerija.

Te 1 ko veerjla, j  rgl  tm  '  zz  st lij j  rgl  tmv  'k  , ve r  ġnek   lġg teevv  d t  n, pe'ce te 1 ko teevvm  's lij aivv taarb- te'mes. S  'mmla, k  'tt lij   'ssvu  'ssla,   lġg te 1 u'vdded tivvum tu  imtemkee'rij d  'ram.

21  

*Vuoiġġadvuott vu  '  'ad j  rgl  tm  '  zz
s  'mki  l konttrest*

Ve r  ġnee 1kkest, k  'tt t  n l   jj mie 1dd   lġg u'vdded suu tu  imtemkee'rijest s  'mki  llsa, j  rgl  tm  '  zz le'be tu  im-

temkee'rij s  'mas, lij vuoiġġadvuott vu  '  'ad j  rgl  tm  '  zz s  'mki  l konttrest, te 1 ko j  rgl  tm  '  zz ij v  ei't mudoi ha'  kkeed. Se  mmanalla ve r  ġnee 1kkest lij vuoiġġad- vuott vu  '  'ad konttrest s  'mki  llsa,   'sskee'rijest j  rgl  tm  '  zz l  'dadas.

22  

*J  rgl  tm  '  zz  st le'be tu 1k  '  zz  st
  dd  m kuuli m  hsem*

Te 1 ko valdia ve r  ġnek   lġg u'vdded le'be tu  imted   'ssvu  'ssla tu  imtemkee'rij le'be   'sskee'rij s  'mas le'be s  'mas j  rg- l  'ttum le'be   lġg   'nned tu 1k  '  'zz, valdia m  hss tu  imtemkee'rij raajimest le'be j  rg- l  tmest le'be tu 1k  '  'zz  st s  'mas   dd  m kuulid.

K  'dd, koo'ddi   htt  s le'be aa'rhelk  'dd le'be sie'brk  'dd m  hss 4—6, 12, 13, 15, 16 da 30  :sin mie'ruum tu  imtem- le'be jee'res   'sskee'rij raajimest le'be j  rgl  tmest le'be tu 1k  'emest   ddi kuulid.

23  

  'ssla, m  hss j  rgl  tm  '  zz ji  c  

Te 1 ko valdia, k  'dd lebe koo'ddi   ht-   'zz ve r  ġnekka le'be ceerkavla ve r  ġ- nekka lij vuolttuum   'sskee'rij s  'mas, h  't   'sslast ij le  kku vuoiġġadvuott   'nned s  'mki  l t  n ve r  ġnee 1kkin,   lġg ve r  ġ- nek, m  'nna ko lij kuull  m   'ssla, taarbi mie 1dd ha'  kkeed   'sskee'rijest j  rgl  - tm  '  zz t  n ki  'lle, koonn ve r  ġnee 1kkest   'net da   'ssla m  hss t  n.

5 l  kk

**Tuejjumu  'z, kookk ve 1k  'e ooud  s ki  ll'la
vuoiġġadvuottid**

24  

*Ve r  ġnee 1k  'i   lġgt  s c  '  dted ki  ll'la
vuoiġġadvuottid*

Ve r  ġnek   lġg suu tuejjumu  'z  st ji  c-   ltte 1   'nned hu  l t  'st,   to t  n l   jj staanuum ki  ll'la vuoiġġadvuottid s  'dde

tuõttân juõ'kkpeivvsaz jie'llmest. Tõt âlgg čuä'jted oummid, što kääzzkâstt säämas še.

Ve'rggnek vuäitt u'vdded pue'rab kiõll'la kääzzkõõzz še, ko mõõnn tän lää'jjest oudl-deet.

25 §

Ve'rgg'luõvâsvuõtt paa'lkin da luõvâsvuõtt tuâjast sää'mkiõl silttõõzz ha'ŋk'keem diõtt

Nâkam 2 §:z 1 momenttist mie'rroom valdia ve'rgg'nee'kk' ve'rgg'oummust, koonn ve'rgg'vu'vdd lij obbnes saa'mi dommvuu'd se'st, lij vuõiggâdvuõtt, te'l ko mâka son lij reâuggam tän ve'rgg'nee'kk' tuâjast uuccmõsân ee'jj ääi'j, vuä'ž'žad ve'rgg'luõvâsvuõd paa'lkin nâkam sää'mkiõl silttõõzz ha'ŋk'keem diõtt, kää'tt lij ta'rbes suu ve'rgg'tuâi hoi'ddjem diõtt. Nâkam ve'rgg'nee'kk' tuâjast âarai reâugglast lij seâmmannallsem oudl-dõõzzivui m vuõiggâdvuõtt vuä'ž'žad luõvâsvuõd tuâjstest tän seâmma ää'šš diõtt.

Oudpeä'lnn 2 §:z 1 momenttist mie'rroom kää'dd le'be kâ'ddõhttõõzz da nâkam 2 §:z 1 momeentt 2 da 3 pääi'kest mie'rroom valdia ve'rgg'nee'kk' tuâjast âarai ooumžed, koonn ve'rgg'vu'vdest vuä'ss lij saa'mi dommvuu'dest, di Paalgâskoo'ddi õhttõõzz personkâdda kuulli ooumžed vuei'tet miõttâd ve'rgg'luõvâsvuõd paa'lkin le'be luõvasvuõd tuâjast nâkam sää'mkiõl silttõõzz ha'ŋk'keem diõtt, te'l ko mâka son lij reâuggam tän ve'rgg'nee'kk' tuâjast uuccmõsân ee'jj ääi'j. Valdiasâbbar asetõõzzin vuei'tet šiõtt'teed jee'res mäâinin ve'rgg'luõvâsvuõd diõtt le'be luõvâsvuõd tuâjast diõtt.

Ve'rgg'luõvâsvuõtt'tu'mmstõõgg le'be ast luõvâsvuõd kuõskki tu'mmstõõgg mäinnân vuei'ted piijjâd, što reâugglaž räâjj ve'rgg'nee'kk'kin kee'rjlaž suâppmõõžž, koonn mie'ldd son reâugg ve'rgg'nee'kk' vuâlžen saa'mi dommvuu'dest mâŋŋa ve'rgg'luõvâsvuõd le'be mâŋŋa tuâjast luõvâsvuõd snâatnai ääi'j, kää'tt ij vuä'ž'ž lee'd kuu'kkab ko õhtt ee'kk'. Suâppmõ'šše vuei'tet vä'ldded meä'rrõõzz tõ'st, što reâugglaž mähss ve'rgg'nekka, te'l ko son mâka suâppum ääi'j se'st vuâlgg meâdda tuâjstes le'be ko suu pääkkat meâdda tuâjstes su'st šõddâm jee'res vââ'jj ko panntiõrvâsvuõd diõtt, jäänmõsân

kiõl mätt'tõõttmest vuõi'gggest šõddâm kuuli va'stteei suâppmõš-sääkk.

26 §

Sää'mkiõllkoontâr

Sää'mkiõl jâarglâttmõõžž da jee'res tän lää'jjest šiõtt'tuum tuâjai vâaras sää'mtee'gg' vuâlžen lij sää'mkiõllkoontâr, kää'tt âlgg lee'd saa'mi dommvuu'dest.

Sää'mkiõllonttrest šiõtt'teet tää'r'kben valdiasâbbar asetõõzzin.

27 §

Sää'mkiõl veä'kk'teei

Sää'mjânnam läänhalltõõzzâst di valdia pirrõs- da pääiklažvaaldsem vuâlaž ve'rgg'nee'kk'kest vuäitt sä'mmlai dommvuu'dest lee'd sää'mkiõl veä'kk'teei. Veä'kk'teeja kääzzkõõzz lie ä'ššla dâaram.

28 §

Vuâppmõš da praavumuš

Juõ'kk' ve'rgg'nek' vuâpp jii'jjes tuâjain tän lää'jj jä'kk'tumuuzž.

Sää'mtee'gg' präâvv tän lää'jj suâvtumuuzž da vuäitt u'vdded vuâ'pstõõzz kiõll'lää'jj vuâlla kuulli kõõčmõõžžin da vuäitt ehdted pue'rõõzzid nâkam aa'šši teevvâm vâaras, kook jie leäkku kuddnalla.

29 §

Maainâs

Sää'mkiõllkoontâr oudd õõutsââ'jest sää'mtee'gg' mie'r'raâm sää'mkiõllsâbrin juõ'kk' vaalpoodd sää'mteggâ mainnâz tõ'st, što mä'htt sää'mkiõl kuõskki lää'jj lie õnnum da mä'htt sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõd lie čõõdtum da mä'htt kiõllâârmõõžž lie mõõnnâm ooudârâra tõn mie'ldd ko valdiasâbbar asetõõzzin tää'r'kben šiõtt'teet.

Valdiasâbbar kiõll'lää'jj suâvtem kuõskki mainnest šiõtt'teet kiõll'lää'jjest.

6 láakk

Pááđai šiött'tõõzz

30 §

Ceerkavlaž ve rǧǧnee kǧ

Seamma, što mái'd tán láä'jjest šiött'teet sää'mkiõl áánnmest valdia ve rǧǧnee kǧkin, kuáskk áä'sšvuá'sslai áánnam kiõl da tuáimtemkee'rji da jee'res á'sškee'rji áánnam kiõl Oulu aa'rhelkáá'dd duõmmkapittlest da nákam papp'pravlee'n'jain, kooi tuáimvouda sää'mmlai dommvu'vdd le'be vuá'ss tõi'st kooll, te'l ko á'sš ij leákku nákam, što tõi vuáitt kiõččád ceerkavlää'jj (1054/1993) mie'ldd ceerkav jii'jjes á'sšen, da ortodoksi ceerkavkáá'dd Oulu aa'rhelkáá'dd koontár.

Mái'd tán láä'jj 1, 4, 5, 8, 20 da 24 §:sin šiött'teet, kuáskk seámmanalla evaņe'lis-luternee kǧk ceerkav Enontekiõ, Aanar, Uccjoogg da Suá'djel sie'brkoo'ddid, te'l ko á'sš ij leákku nákam, što tõi vuáitt kiõččád ceerkavlää'jj mie'ldd ceerkav jii'jjes á'sšen, da ortodoksi ceerkavkáá'dd Sää'mjânnam sie'brkáá'dd.

31 §

Vadia mä'hssemõõlgtõs

Valdia täällarvvlõ'sse álgg vä'ldded mie'rtie'ǧǧ valdiaveä'kǧkie'ǧǧi väaras koo'ddid, sie'brid, sää'mmlai dommvu'vdd paalgâskoo'ddid da 18 §:sest mie'rruum privatoummid tán láä'jj áánnmest šõddâm láä'sskuuli kátteem diõtt.

32 §

Sää'm kiõl staattus snäätmai vaaldšem-vuu'din

Sää'mmlai vuõiggâdvuõđást vuážžad vuáđđskooul- da jee'res mátt'tõõzz jii'jjes jie'nkiõlin, sää'm kiõl mátt'tõõzzást di sää'm kiõlást mátt'tõskiõllân, mátt'tõsaunnen da tu'tkõskiõllân šiõ'tt'teet jee'rab.

Sää'mmlai vuõiggâdvuõđást vuážžad

pei'vvháaid jii'jjes jie'nkiõlin šiött'teet páárnai pei'vvháaidest u'vddum láä'jjest (36/1973).

Tán láä'jj 2 §:z 1 momenttist mie'rruum ve rǧǧnee kǧk á'lgge jää'kǧted tán láä'jj šiött'tõõzzid, ko suávteet puõcci sää'jest da vuõiggâdvuõđin u'vddum láä'jj (785/1992) da sosialhuõl áä'sšla sâá'jest da vuõiggâdvuõđin u'vddum láä'jj (812/2000).

33 §

Tää'rǧab šiött'tõõzz

Tää'rǧab šiött'tõõzz tán láä'jj tiu'ddepiijmõõžžást uu'det valdiasábbar asetõõzzin.

7 láakk

Viõ'kǧešõddâm- da serddšiõtt'tõõzz

34 §

Viõ'kǧešõddmõš

Tät láä'kǧ šádd viõ'kǧe oddee'jjmannu 1 peei'v 2004 da tõi'n kâá'mtet sää'mkiõl áánnmest ve rǧǧnee kǧkivui'm pá'zläštammannu 8. peei'v 1991 u'vddum láä'jj (516/1991) tõzz má'ņļlest rajjum muttõõzzivui'm.

Ju'n ouddâl ko tät láä'kǧ šádd viõ'kǧe, vu-ei'tet altteed tõi'n tiu'ddepiijmõõžž oudldam tuejjumuužž.

Tät láä'kǧ álgg lee'd Láä'ddjânnam šiött'tõõzzi norldõõggâst aanarsää'm-, nuõrt-sää'm- da tuõddársää'mkiõlid jáárglõ'ttum še.

35 §

Serddšiõtt'tõõzz

Ko jee'res laa'jjin le'be asetõõzzin lij sie'vvõs tain laa'jjin kâá'mtum la'kke sää'mkiõl áánnmest ve rǧǧnee kǧkivui'm, kiõččât što máņņa, ko tät láä'kǧ lij šõddâm viõ'kǧe, sie'vvõs meárkǧad sie'vvõõzz tán la'kke.

Ko äšš lij alttuum ouddâl, ko tät lää'kk ve'rggnek ij äššvuässla vuõiggõõzz da šâdd viõ'kke, suåvteet tän lää'jj viõ'kke ouddõõzz diõtt jee'resnalla preem. šõddmest viõggâst åarai šiõtt'tõõzzid, te'1 ko

He'1ssnest rosttovmannu 15 peei'v 2003

Tää'ssvää'ld Presidentt

TARJA HALONEN

Vuõiggâdvuõttminister *Johannes Koskinen*

FÖRFS/ELEKTRONISK VERSION

UTGIVARE: JUSTITIEMINISTERIET

Nr 1086, 4 ark

EDITA PRIMA AB, HELSINGFORS 2003

EDITA PUBLISHING AB, HUVUDREDAKTÖR JARI LINHALA

ISSN 1456-9663